

Eriaruanne

Loomahaiguste tõkestamiseks mõeldud likvideerimis-, tõrje- ja seireprogrammid

EUROOPA
KONTROLLIKODA

EUROOPA KONTROLLIKODA
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUKSEMBURG

Tel. +352 4398-1

Päringud: eca.europa.eu/et/Pages/ContactForm.aspx

Veebisait: eca.europa.eu

Twitter: @EUAuditorsECA

Lisateavet Euroopa Liidu kohta saab internetist Euroopa serverist (<http://europa.eu>).

Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2016

Print	ISBN 978-92-872-4445-1	ISSN 1831-0818	doi:10.2865/773296	QJ-AB-16-006-ET-C
PDF	ISBN 978-92-872-4481-9	ISSN 1977-5652	doi:10.2865/713090	QJ-AB-16-006-ET-N
EPUB	ISBN 978-92-872-4447-5	ISSN 1977-5652	doi:10.2865/771885	QJ-AB-16-006-ET-E

© Euroopa Liit, 2016

Allikale viitamisel on reprodutseerimine lubatud.

Eriaruanne**Loomahaiguste
tõkestamiseks mõeldud
likvideerimis-, tõrje- ja
seireprogrammid**

(vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 287 lõike 4
teisele lõigule)

Kontrollikoja eriaruannetes esitatakse konkreetseid eelarvevaldkondi või juhtimisega seotud teemasid hõlmavate tulemus- ja vastavusauditite tulemused. Auditite valiku ja ülesehituse juures on kontrollikoja eesmärgiks maksimeerida nende mõju, võttes arvesse tulemuslikkuse ja vastavuse riske, konkreetse valdkonna tulude ja kulude suurust, tulevasi arengusuundi ning poliitilist ja avalikku huvi.

Käesoleva tulemusauditi viis läbi loodusressursside säilitamise ja haldamise kuluvaldkondade eest vastutav I auditikoda, mille eesistuja on kontrollikoja liige Augustyn Kubik. Auditit juhtis kontrollikoja liige Bettina Jakobsen, keda toetasid kabinetiülem Katja Mattfolk, kabineti atašee Kim Storup, valdkonnajuht Colm Friel, auditijuht Armando do Jogo ning audiiditorid Xavier Demarche, Manuel Dias, Andreas Dürrwanger, Oana Dumitrescu, Laure Gatter, Mary Kerrigan, Joanna Kokot, Michela Lanzutti, Joachim Otto, Lucia Rosca ja Anna Zalega.

Vasakult paremale: K. Mattfolk, A. do Jogo, C. Friel, B. Jakobsen, X. Demarche.

Punkt

Mõisted ja lühendid

I–X **Kokkuvõte**

1–17 **Sissejuhatus**

1–2 **Loomahaiguste ravimine**

3–4 **ELi loomatervishoiustrateegia**

5–9 **Loomahaiguste likvideerimis-, tõrje- ja seireprogrammid**

10–12 **Koostöö väljaspool ELi asuvate riikidega**

13–17 **Peamised rollid ja ülesanded**

18–23 **Auditi ulatus ja lähenemisviis**

24–60 **Audititählepanekud**

26–33 **Ehkki komisjoni lähenemisviis loomahaiguste likvideerimiseks, tõrjeks ja seireks on üldjuhul olnud asjakohane ...**

34–36 **... ja liikmesriikide programmid olid üldiselt hästi üles ehitatud ja ellu viidud ...**

37–47 **... on programmide kulutõhususe väljaselgitamine keeruline ...**

48–60 **... ja arenguruumi on**

61–72 **Järeldused ja soovitused**

I lisa. Loomahaiguste alane teave

II lisa. Peamised ülesanded

Komisjoni vastus

ADNS: loomahaigustest teatamise süsteem.

CAC: *Codex Alimentarius'*e komisjon.

ECDC: Haiguste Ennetamise ja Tõrje Euroopa Keskus.

EFSA: Euroopa Toiduohutusamet.

Esmahaigestumus ja levimus: esmahaigestumus tähendab haiguse esinemist kindlaksmääratud populatsioonis teatud aja vältel (uute haigusjuhtude arv). Levimus tähendab haiguse levimist kindlaksmääratud populatsioonis teatud aja vältel (kõigi haigusjuhtude arv).

FAO: ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsioon.

FVO: Toidu- ja Veterinaaramet.

OIE: Maailma Loomatervise Organisatsioon.

PAFF: alaline taime-, looma-, toidu- ja söödakomitee.

Zoonoos: haigus või nakkus, mis levib otseselt või kaudselt loomadelt inimestele.

TRACES: kaubanduse kontrolli- ja ekspertsüsteem.

WAHIS: ülemaailmne loomatervishoiu infosüsteem.

WHO: Maailma Terviseorganisatsioon.

I

Loomatervis avaldab rahvatervisele otsest mõju toiduohutuse küsimuste tõttu, samuti seetõttu, et mõningad loomahaigused levivad ka inimestele. Lisaks võivad loomahaiguste puhangud kaasa tuua suuri majanduslikke kulusid, mis on põhjustatud ELi sise- ja ekspordituru kaotamisest ning haigustõrje otsestest kuludest ELi ja liikmesriikide eelarves.

II

Loomahaigused võivad levida kiiresti ja üle riigipiiride. EL rakendab aktiivset loomatervise poliitikat ning rahastab liikmesriikide programme teatud loomahaiguste likvideerimiseks, tõrjeks ja seireks. EL eraldas programmidele aastail 2009–2014 1,3 miljardit eurot ja need hõlmasid selliseid tegevusi nagu loomade vaksineerimine, kontrollimine ja hüvitise maksmine tapetud loomade eest. Sõltuvalt haiguse liigist on selle likvideerimine keeruline protsess ja võib kesta palju aastaid. Seetõttu tuleb ELi tasandil rakendada tõhusat lähenemisviisi ja liikmesriikides asjakohaseid programme.

III

Kontrollikoda uuris, kas likvideerimis-, tõrje- ja seireprogrammid on asjakohaselt takistanud loomahaiguste levikut, hinnates selleks komisjoni lähenemisviisi ning liikmesriikide programmide ülesehitust ja elluviimist. Kontrollikoda uuris ka seda, kas programmide kulutõhusust oli piisavalt arvesse võetud.

IV

Kontrollikoja üldjärelduse kohaselt takistasid läbivaadatud loomahaiguste programmid haiguste levikut asjakohaselt. Et aga haiguspuhanguid võib ikka ja jälle esineda, peaksid komisjon ja liikmesriigid säilitama valvsuse.

V

Komisjoni lähenemisviisi oli kontrollikoja hinnangul kokkuvõttes tõhus ning seda toetati heatasemelise tehnilise nõustamise, riskianalüüsi ja ressursside järjestamise mehhanismiga. Komisjon andis liikmesriikidele juhiseid ja lihtsustas nendevahelist kooskõlastamist, samuti kehtestas tulemusalased miinimumkriteeriumid, millele liikmesriikide programmid peavad vastama. Mõnes valdkonnas on tehtud märkimisväärsed edusamme, näiteks vähendatud veiste spongioosse entsefalopaatia esinemist kariloomadel, salmonelloosi lindudel ja marutaudi metsloomadel.

VI

Läbivaadatud liikmesriikide programmid olid üldjuhul hästi üles ehitatud ja ellu viidud ning liikmesriigid kasutasid asjakohaseid süsteeme loomahaiguste puhangute kindlakstegemiseks ja nende likvideerimise hõlbustamiseks.

VII

Programmide kulutõhususe väljaselgitamine on aga keeruline, kuna selliseks analüüsiks puuduvad sobivad mudelid. Leiti näiteid programmide ebapiisavast kontrollimisest liikmesriikide poolt ja ebamõistlikult kõrgetest kuludest. Itaalias oli mõnel juhul põllumajandustootjatele kompensatsiooniks makstud summade või komisjoni kehtestatud toetuse vähendamise stimuleeriv mõju nõrk, soodustamaks mõjusate bioturvalisuse meetmete ja parandusmeetmete rakendamist.

VIII

Kontrollikoda täheldas arenguruumi teatud spetsiifilistes valdkondades. Asjakohaste teabesüsteemidega saaks paremini toetada epidemioloogilise teabe vahetamist ning vaba juurdepääsu varasematele andmetele, kuid see protsess on täiustamisel. Samuti leiti auditiga, et mõningate programmide elluviidavad meetmed ja kontrollid tuleks täpsemini kindlaks määrata.

IX

Ehkki kontrollikoja hinnang spetsiifiliste veterinaarprogrammide rakendamisele on üldiselt positiivne, tekitas veiste brutselloosi ja tuberkuloosi ning lammaste ja kitsede brutselloosi likvideerimine mõnes liikmesriigis jätkuvalt probleeme. Kontrollikoda leidis, et ELi lähenemisviisi metsloomade haiguste käsitlemiseks tuleks täiendada, eriti mis puudutab tuberkuloosi, ning et mõningate vaktsiinide puudumine võib kahjustada programmide mõjusust.

X

Kontrollikoda soovib komisjonil:

- a) lihtsustada epidemioloogilise teabe vahetamist liikmesriikide vahel;
- b) uurida, kas olemasolevaid näitajate kogumeid tuleks uuendada, et saada paremat teavet veterinaarkontrolli ja programmide kulutõhususe kohta;
- c) juhtudel, kus see on asjakohane, käsitleda veterinaarprogrammides ka metsloomahaigusi;
- d) toetada vaktsiinide kättesaadavust liikmesriikide jaoks, kui see on epidemioloogiliselt põhjendatud.

Loomahaiguste ravimine

01

Loomatervis avaldab rahvatervisele otsest mõju toiduohutuse küsimuste tõttu, samuti seetõttu, et mõningad loomahaigused levivad ka inimestele. Hea loomatervis on ka üks ELi toiduainetööstuse põhinoetetest. Seetõttu on EL palju aastaid rakendanud laiaulatuslikku loomatervise kaitsemeetmete kogumit. Kui olemasolevad meetmed ei toimi nõuetekohaselt, võivad hädaolukordade lahendamise ja haiguste ravimisega seotud kulud olla märkimisväärsed, hõlmates ELi sise- ja ekspordituru kaotamist, haigustõrje kulusid nii ELi kui ka liikmesriikide eelarves ja liikmesriikide tervishoiusüsteemide kulusid seoses zoonootiliste (inimestele ülekanduvate) haiguste raviga. 2001. aastal Ühendkuningriigis alguse saanud ja sealt teistesse riikidesse levinud suu- ja sõrataudi puhangu kulude suuruseks on hinnatud kuni 12 miljardit eurot. 1990. aastate veiste spongioosse entsefalopaatia puhang, mille peamine levikuala oli samuti Ühendkuningriik, läks ainuüksi Ühendkuningriigis maksma üle 3 miljardi euro ja alandas oluliselt nii ELi veiselihaekspordi mahtu kui hinda. Viimastel aastatel ei ole toimunud sellist haiguspuhangut, mille kulud oleksid võrreldavad.

02

Loomahaiguste liigid ja esmahaigestumuse näitajad on ELi liikmesriigiti erinevad, sõltudes sellistest teguritest nagu kliima, põllumajanduse liik, veterinaarravi meetodid ja loomade liikumine. Mõningaid peamisi loomahaigusi kirjeldatakse **l lisas**. Lisaks levisid hiljutised sigade Aafrika katku (Leedus, Eestis, Lätis ja Poolas), lindude gripi (Madalmaades ja Saksamaal) ning lammaste katarraalse palaviku (hakkas levima Põhja-Aafrikast ning mõjutas peamiselt Kreekat, Itaaliat, Hispaaniat ja Portugali) puhangud kiiresti üle piiride. Mõni loomahaigus võib levida kiiresti (vt nt **1. joonisel** toodud lammaste katarraalse palaviku juhtum), kui neid varakult ei avastata ja tulemuslikult ei ravita. Efektives veterinaarmedetmed aitavad selliseid ülinakkavaid haigusi ja vajadust erakorraliste meetmete järele ära hoida.

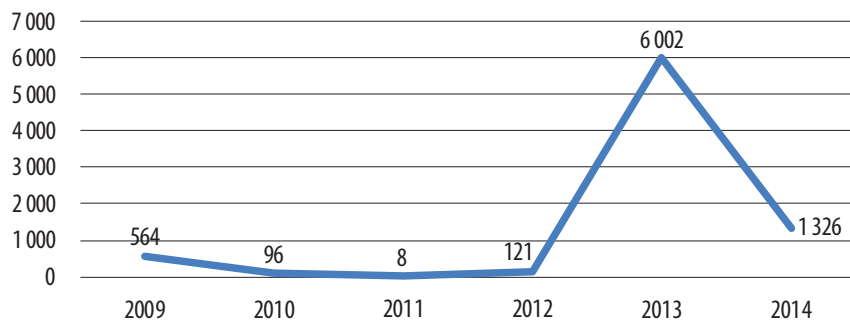
ELi loomatervishoiustrateegia

03

ELi loomatervishoiu õigusraamistik on keeruline. See hõlmab sadu õigusakte, millest mõni on vastu võetud nii ammu kui 1964. aastal. Süstemaatiline ELi lähenemisviis seoses loomahaiguste likvideerimise, tõrje ja seirega võeti mõningate haiguste suhtes esmakordselt kasutusele 1977. aastal¹. Alates 2009. aastast on vastavate programmide raamistik sätestatud nõukogu otsuses² kulutuste kohta veterinaaria valdkonnas, mis asendati 2014. aastal³. ELi loomatervishoiustrateegia⁴ sisaldab tervishoiu, majandusküsimuste ja põllumajandustavade seotud eesmärgid ning nende täitmise tegevuskava. Vt üksikasju **1. selgituses**.

- 1 Nõukogu direktiiv 77/391/EMÜ, 17. mai 1977, millega kehtestatakse ühenduse meetmed veiste brutselloosi, tuberkuloosi ja leukoosi tõrjeks (EÜT L 145, 13.6.1977, lk 44).
- 2 Nõukogu otsus 2009/470/EÜ, 25. mai 2009, kulutuste kohta veterinaaria valdkonnas (ELT L 155, 18.6.2009, lk 30).
- 3 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 652/2014, 15. mai 2014, millega nähakse ette sätteid toiduahela, loomade tervise ja heaolu ning taimetervise ja taimse paljundusmaterjaliga seotud kulude haldamise kohta ning muudetakse nõukogu direktiive 98/56/EÜ, 2000/29/EÜ ja 2008/90/EÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EÜ) nr 178/2002, (EÜ) nr 882/2004 ja (EÜ) nr 396/2005, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/128/EÜ ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 1107/2009 ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu otsused 66/399/EMÜ, 76/894/EMÜ ja 2009/470/EÜ (ELT L 189, 27.6.2014, lk 1).
- 4 KOM(2007) 539 (lõplik), 19. september 2007, Euroopa Liidu uus loomatervishoiustrateegia aastateks 2007–2013: „Haiguste ennetamine on parem kui ravi“.

Lammaste katarraalse palaviku serotüübi BTV-1 puhangute arv ELis

Allikas: Euroopa Komisjoni tervise ja toiduohutuse peadirektoraat.

ELi loomatervishoiustrateegia

ELi loomatervishoiustrateegia aastateks 2007–2013 sisaldab ELi eesmärke ja meetmeid. Strateegial on neli põhieesmärki:

1. tagada rahvatervise ja toiduohutuse kõrge tase, viies inimeste bioloogilise ja keemilise ohustatuse taseme võimalikult madalale;
2. parandada loomatervise olukorda, hoides ära / vähendades loomade haigestumist ning aidates seeläbi kaasa loomakasvatusele ja maapiirkondade majandusele;
3. suurendada majanduskasvu/ühtekuuluvust/konkurentsivõimet, tagades kaupade vaba liikumise ja sellega proportsionaalse loomade liikumise;
4. edendada põllumajandustavasid ja loomade heaolu, mis ennetavad loomatervisega seotud ohte ja vähendavad mõju keskkonnale, toetades ELi säästva arengu strateegiat.

Eesmärke täideti tegevuskava abil, mis toetub neljale sambale:

1. ELi meetmete prioriteetide kindlaksmääramine;
2. ELi loomatervishoiu raamistik;
3. ennetustegevus, järelvalve ja kriisivalmidus;
4. teadus, uuendustegevus ja teadusuuringud.

04

Loomahaigustega seotud riskide juhtimise eest vastutab komisjon (tervise ja toiduohutuse peadirektoraat). Riskide hindamise eest vastutavad liikmesriigid ja ELi spetsialiseeritud asutused: Euroopa Toiduohutusamet (EFSA) ning Haiguste Ennetamise ja Tõrje Euroopa Keskus (ECDC). Alates 1982. aastast on EL rakendanud teatud nakkushaiguste leviku ärahoidmiseks teavitussüsteemi. Liikmesriigid peavad loomahaigustest teatamise süsteemi⁵ (ADNS) kaudu teavitama komisjoni haiguspuhangust, samuti teatud nakkushaiguste likvideerimisest, et ära hoida nende levimist ELi kariloomade hulgas.

Loomahaiguste likvideerimis-, tõrje- ja seireprogrammid

05

Varasemate haiguspuhangute likvideerimise maksumus koos olemasolevate või uute haiguste tulevaste puhangute likvideerimise riskiga näitab ELi veterinaarmedetmete tähtsust. EL rahastab loomatervishoiustrateegia esimese samba raames liikmesriikide veterinaarprogramme, mis hõlmavad paljusid haigusi ja zoonoosi (vt **2. selgitus**). Programmide eesmärgid:

- loomahaiguste järkjärguline kõrvaldamine ja haiguste seiremeetmete rakendamine nii liikmesriikides kui ka ELis tervikuna;
- loomatervise, rahvatervise ja tarbijakaitse kõrge taseme kindlustamine;
- nii loomatervise kui ka rahvatervise kõrgetasemelise kaitse tagamine, karjakasvatuse sektori tootlikkuse tõstmise soodustamine ning loomahaiguse puhangust otseselt või kaudselt mõjutatud sektorite majanduslikule jätkusuutlikkusele kaasaaitamine.

5 Kehtestati nõukogu 21. detsembri 1982. aasta direktiiviga 82/894/EMÜ loomahaigustest teatamise kohta ühenduses (EÜT L 378, 31.12.1982, lk 58).

Likvideerimis-, tõrje- ja seireprogrammid

Likvideerimisprogrammid: eesmärk on loomahaiguse või zoonoosi bioloogiline väljajuurimine, mille tulemuseks on territooriumi (nt veiste tuberkuloosist) vaba või ametlikult vaba staatus vastavalt liidu õigusaktidele.

Tõrjeprogrammid: eesmärk on säilitada loomahaiguse või zoonoosi (nt salmonelloosi) esinemine allpool tervishoiualaselt vastuvõetavat taset.

Järelevalve/seireprogrammid: eesmärk on koguda ja salvestada kindlaksmääratud populatsioonide andmed, et hinnata haiguse (nt lindude gripi) epidemioloogilist arengut.

Allikas: komisjoni otsus 2008/341/EÜ.

06

Programmid jagunevad likvideerimis-, tõrje- ja seireprogrammideks ning hõlmavad paljusid erinevaid meetmeid, nagu vaktsineerimine, loomade kontrollimine ning tapetud ja hukatud loomade eest hüvitise maksmine.

07

Perioodil 2009–2014 eraldati ELi eelarvest neile programmidele 1,3 miljardit eurot (vt **1. tabel**), mis moodustab põhiosa ELi toiduohutuse eelarvest. ELi rahaline panus moodustab tavaliselt 50% liikmesriikide kantavatest kuludest ning on piiratud maksimumsummaga. ELi rahalise toetuse saamise kriteeriumidele vastavad loomahaigused ja zoonoosid on loetletud nõukogu 2009. aasta otsuse I lisas ja alates 2014. aastast määruse (EL) nr 652/2014 II lisas.

1. tabel ELi kulukohustused seoses perioodi 2009–2014 programmidega haiguste kaupa (miljonites eurodes)

Programm	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2009–2014	%
Sigade Aafrika katk	0,1	0,1	0,2	0,9	1,1	0,1	2,3	0,2%
Aujesky haigus	2,8	2,3	0,0	0,0	0,0	0,0	5,2	0,4%
Lindude gripp	4,9	4,9	3,5	2,7	2,7	2,6	21,3	1,6%
Lammaste katarraalne palavik	112,0	68,2	13,4	3,7	2,5	3,8	203,5	15,4%
Veiste brutselloos	11,8	8,6	10,1	8,0	7,3	10,3	56,0	4,2%
Veiste tuberkuloos	26,3	53,4	67,9	70,7	63,9	64,2	346,4	26,2%
<i>Brucellosis melitensis</i>	9,0	7,7	15,9	15,4	15,3	16,2	79,4	6,0%
Sigade klassikaline katk	5,1	4,3	3,7	3,4	3,0	2,6	22,1	1,7%
Leukoos (veiste enzootiline leukoos)	3,0	2,4	0,0	0,0	0,0	0,0	5,3	0,4%
Marutaud	11,7	15,7	20,9	23,4	19,9	20,4	112,0	8,5%
Salmonelloos	18,6	24,4	25,1	19,2	19,2	21,2	127,8	9,7%
Sigade vesikulaarhaigus	0,5	0,3	0,7	0,9	1,1	0,8	4,3	0,3%
Transmissiivne spongioosne entsefalopaatia, veiste spongioosne entsefalopaatia ja skreipi	61,5	81,8	74,6	54,3	38,9	24,0	335,0	25,4%
Kokku	267,4	274,1	236,0	202,3	174,9	166,1	1320,8	100,0%
Aastaeelarve osa perioodi kogueelarvest	20,2%	20,8%	17,9%	15,3%	13,2%	12,6%	100,0%	

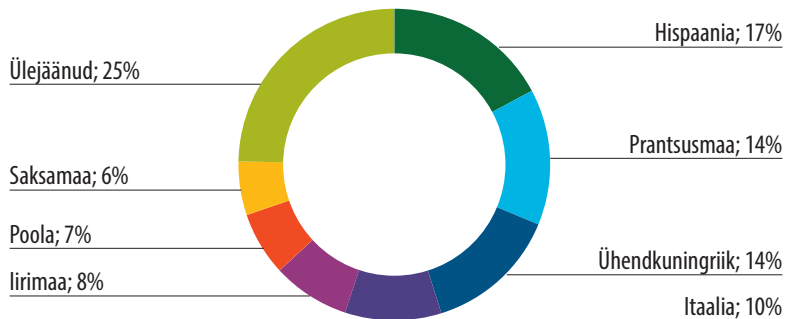
Allikas: tervise ja toiduohutuse peadirektooraat.

08

Üle 50% kuludest on seotud nelja riigiga (Hispaania, Prantsusmaa, Itaalia ja Ühendkuningriik) (vt **2. joonis**).

2. joonis

Osakaal perioodi 2009–2014 programmikuludes liikmesriikide kaupa

Allikas: tervise ja toiduohutuse peadirektooraat.

09

Tegelikkuses võib loomahaiguste likvideerimine osutada väga keeruliseks. Näiteks ei ole veiste tuberkuloosi ja brutselloosi mitmes liikmesriigis veel likvideeritud, ehkki nende tõrje- või likvideerimismeetmeid on rakendatud üle 50 aasta. EL alustas nende haiguste likvideerimiseks mõeldud programmide rahastamist 1970. aastatel ning selleks ajaks oli mõnes liikmesriigis juba palju aastaid riiklikke programme rakendatud. **2. tabelist** nähtub, et ametlikult taudivaba staatuse saavutamine võib võtta aastakümneid, hoolimata liikmesriikide ja komisjoni jõupingutustest ning teaduse ja tehnika järjepidevast arengust. Mõni riik on olnud siiski kiiremad kui teised. Selliste haiguste jätkuv esinemine tähendab likvideerimisprogrammide korduvat rahastamist ELi eelarvest.

Haiguste likvideerimine on pikaajaline protsess

Liikmesriik	Veiste tuberkuloos			Veiste brutselloos		
	Esimene ELi rahastatud programm	Ametlikult taudivaba staatuse andmine	Aastate arv, mis kulus ametlikult taudivaba staatuse saavutamiseks ^a	Esimene ELi rahastatud programm	Ametlikult taudivaba staatuse andmine	Aastate arv, mis kulus ametlikult taudivaba staatuse saavutamiseks ^a
Iirimaa	1978 ^b	Ei ole veel taudivaba		1978	2009	31
Hispaania	1987	Ei ole veel taudivaba		1987	Ei ole veel taudivaba	
Prantsusmaa	1978	2001	23	1978	2005	27
Itaalia	1980	Ei ole veel taudivaba ^c		1980	Ei ole veel taudivaba ^c	
Poola	2004	2009	5 ^d	2004	2009	5 ^d
Rumeenia	ELi rahastatud programmid puuduvad	Ei ole veel taudivaba ^e		ELi rahastatud programmid puuduvad ja taudivaba staatus anti 2014. aastal		
Ühendkuningriik	2000 ^f	Ei ole veel taudivaba		1978	2015	37

^a Arvestamata varasemaid riiklikke programme, mida on enamikus riikides rakendatud aastakümneid enne ELi poolt vahendite eraldamist.

^b Esimene ELi rahastatud programm 1978. aastal, kuid EL lõpetas rahastamise 2004. aastal ja jätkas taas 2009. aastal.

^c Paljud piirkonnad on nüüd ametlikult taudivabad.

^d ELi kaasrahastatud programmide käivitamisel 2004. aastal oli tuberkuloosi levimus kariloomade seas ainult 0,052% ja veiste brutselloosi levimus 0,005%.

^e Levimus kariloomade seas on vähene.

^f Esimene ELi rahastatud programm 2000. aastal, kuid EL lõpetas rahastamise 2004. aastal ja jätkas taas 2010. aastal.

Allikas: komisjoni otsused likvideerimisprogrammide rahastamise ja ametlikult taudivaba staatuse andmise kohta auditeeritud liikmesriikides.

Koostöö väljaspool ELi asuvate riikidega

10

Maailma Loomatervise Organisatsioon (OIE) rõhutab oma 2014. aasta loomahaiguste tõrje suunistes rahvusvahelise koostöö tähtsust ja märgib, et riigid peaksid võimaluse korral tegutsema piirkondlikult, et haigustõrje programme ühtlustada. See on oluline, kuna haigused võivad levida üle riigipiiride, eriti metsloomade kaudu. Määrustes puuduvad sätted väljaspool ELi läbiviidavate veterinaarprogrammide komisjonipoolse otserahastamise kohta. Liikmesriigid võivad aga veterinaarmedetmetes (näiteks piirialadel tehtavad vaktsineerimiskampaaniad) ELi mittekuuluvate naaberriikidega otse kokku leppida ja kanda vastavad kulud komisjoni rahastatavate veterinaarprogrammide kuludesse kui allprogrammide kulud.

11

Marutaudi programmide raames viidi 2015. aastal ellu neli allprogrammi ELi mittekuuluvates riikides: Venemaa (osana Soome programmist), Valgevene (osana Läti ja Leedu programmidest) ja Ukraina (alates 2012. aastast osana Poola programmist). Kavandamisetaapis oli veel viis: Venemaa (osana Eesti programmist), Ukraina (osana Ungari programmist), Moldova (osana Rumeenia programmist), Bosnia ja Hertsegoviina (osana Horvaatia programmist) ja Valgevene (osana Poola programmist). Arvestades erinevate kahepoolsete suhete keerukust, võib piisava koostöö tagamine allprogrammide mõjusaks elluviimiseks väljaspool ELi osutada keeruliseks ülesandeks.

12

Komisjon on võtnud teisi meetmeid haigustõrje programmide ühtlustamiseks ELi mittekuuluvate riikidega. Laienemise peadirektooraat ning tervise ja toiduohutuse peadirektooraat käivitasid 2011. aastal ühinemiseelse abi rahastamisvahendi projekti, et toetada loomahaiguste (nt marutaudi ja sigade klassikalise katku) tõrjet ja likvideerimist seitsmes Lääne-Balkani abisaajariigis: Albaanias, Bosnia ja Hertsegoviinas, Horvaatias, endises Jugoslaavia Makedoonia vabariigis, Montenegros, Serbias ja Kosovos. Projektile eraldati umbes 100 miljonit eurot.

Peamised rollid ja ülesanded

13

Komisjon (tervise ja toiduohutuse peadirektooraat) haldab ADNSi ja koordineerib nakkava loomahaiguse puhangu korral erakorralisi meetmeid. Komisjon haldab veterinaarprogrammide kulusid otsese eelarve täitmise raames. Tervise ja toiduohutuse peadirektooraadi alla kuuluv Toidu- ja Veterinaaramet (FVO) kontrollib toidu ohutust ja kvaliteeti ning veterinaarmedeetmeid puudutavate ELi nõuete täitmist.

14

Komisjoni 2008. aasta otsuses⁶ määratakse kindlaks kriteeriumid, millele liikmesriikide programmid ELi rahastamise saamiseks vastama peavad. Selle kohaselt on programmid liikmesriikides keskveternaarasutuste kontrolli all. Programmid peavad sisaldama eesmärgi, mitmeaastased programmid ka aastaseid vahe-eesmärgi; kehtestada tuleb asjakohased näitajad (nagu esmahaigestumus ja levimus) ja neist aru anda. Programmide üksikasjalik rakendamine ja haldamine, sealhulgas võimalik ülesannete jagamine avaliku ja erasektori vahel, on liikmesriikide pädevuses.

6 Komisjoni otsus 2008/341/EÜ, 25. aprill 2008, millega kehtestatakse ühenduse kriteeriumid, millele peavad vastama teatavate loomahaiguste ja zoonooside riiklikud likvideerimis-, tõrje- ja seireprogrammid (ELT L 115, 29.4.2008, lk 44).

15

Liikmesriigid võivad esitada komisjonile programmiettepanekuid programmiaastale eelneva aasta 31. maiks⁷. Programmid võivad hõlmata üht või mitut aastat. Enamik programme on aastased.

16

Komisjon hindab liikmesriikide programmiettepanekute kvaliteeti kindlaksmääratud kriteeriumide alusel ja edendab omavahel piirnevate liikmesriikide vahelist koostööd, kui see on epidemioloogiliselt põhjendatud. Alates 2013. aastast on komisjon kasutanud hindamisel ekspertide abi. Programmide nimekiri esitatakse liikmesriikidele alalises taime-, looma-, toidu- ja söödakomitees (PAFF). Komisjon kohandab igal aastal haigustele ja liikmesriikidele tehtavaid rahaeraldusi vastavalt tekkinud vajaduste hindamisele. Kõiki muudatusi arutatakse PAFFi kaudu liikmesriikidega. Komisjoni hinnang põhineb liikmesriikide esitatud andmetel, FVO aruannetel, finantsauditi aruannetel ja liikmesriikide ekspertidest koosneva spetsiaalse rakkerühma töö tulemustel. Rohkem üksikasju peamiste ülesannete kohta on toodud *II lisas*.

17

Komisjoni 2008. aasta otsuses⁸ määratakse kindlaks liikmesriikide poolt komisjonile edastatava aruandluse standardnõuded, sealhulgas aruandevormid ja aruannete esitamise tähtajad. Programmide elluviimise jooksul saadavad liikmesriigid komisjonile vahearuande, mille hindamise tulemusel võidakse programmi eesmärgi ja kulusid muuta ning rahalisi ressursse programmide vahel ümber jagada. Lõpparuanded ja maksetaotlused koos saavutatud tulemuste hindamise ja üksikasjaliku kuluaruandega tuleb komisjonile esitada järgmise aasta 30. aprilliks.

7 Määruse (EL) nr 652/2014 artikkel 12.

8 Komisjoni otsus 2008/940/EÜ, 21. oktoober 2008, millega sätestatakse aruandluse standardnõuded teatavate loomahaiguste ja zoonooside riiklike ühenduse kaerahastatavate likvideerimis-, tõrje- ja seireprogrammide jaoks (ELT L 335, 13.12.2008, lk 61).

Auditi ulatus ja lähenemisviis

15

18

Auditis uuriti, kas loomahaiguste likvideerimis-, tõrje- ja seireprogrammid takistavad asjakohaselt loomahaiguste levikut.

19

Täpsemad küsimused olid:

- i) kas komisjon rakendas loomahaiguste likvideerimiseks, tõrjeks ja seireks asjakohast lähenemisviisi;
- ii) kas liikmesriigid kavandasid ja rakendasid loomahaiguste likvideerimiseks, tõrjeks ja seireks asjakohaseid programme;
- iii) kas programmides võeti vajalikul määral arvesse kulutõhusust.

20

Audit viidi läbi komisjonis (tervise ja toiduohutuse peadirektoraadis) ja seitsmes liikmesriigis (Iirimaa, Hispaania, Prantsusmaa, Itaalia, Poola⁹, Rumeenia ja Ühendkuningriik), kelle kulutused moodustavad valdkonna kogukulutustest kokku 72% ja mis annavad läbilõike paljudest eri haigustest¹⁰. Arvestati ka peamiste sidusrühmade (põllumajandustootjad, veterinaarteenistused ja laborid) organisatsioonide ning kontrollikoja moodustatud ekspertiisrühma seisukohti.

21

Auditi käigus vaadati üle menetlused, mida komisjon kasutab strateegia kindlaksmääramiseks ning liikmesriikide esitatud ühe- ja mitmeaastaste riiklike programmide heakskiitmiseks. Selle raames vaadati läbi komisjoni talituste (sh Toidu- ja Veterinaarameti), regulatiivkomiteede (PAFF, rakkerühm) ja spetsialiseeritud asutuste (EFSA) asjakohased arvamused ja teatised ning komisjoni algatusel tehtud ekspertiis hinnangud.

22

Lisaks eelmainitud programmidele rahastab EL ka erakorralisi meetmeid, mida rakendatakse loomahaiguste tõsiste puhangute korral. Selliseid meetmeid auditis ei uuritud, kuna nendega seotud kulutused moodustavad likvideerimis-, tõrje- ja seireprogrammide kulutustest umbes 10%.

- 9 Poolas viidi audit läbi koostöös Poola riigikontrolliga.
- 10 Kokku vaadati läbi 24 liikmesriigi programmid seoses järgmiste haigustega: veiste tuberkuloos, veiste brutselloos, lammaste ja kitsede brutselloos, transmissiivne spongioosne entsefalopaatia, lammaste katarraalne palavik, marutaud, sigade klassikaline ja Aafrika katk, lindude gripp ja zoonootiline salmonelloos. Taustateavet nimetatud haiguste kohta leiab **IIISast**.

23

Liikmesriikide tasandil auditeeriti loomahaiguste likvideerimise, tõrje ja seire riiklike strateegiaid, liikmesriikide poolt programmide väljatöötamiseks kasutatud kriteeriume ja programmide tegelikku elluviimist. Küllastati liikmesriikide pädevaid veterinaarasutusi ja asjaomaseid piirkondlikke ametiasutusi. Audit hõlmas ka substantiivset testimist, et kontrollida, kas rahastatud tegevused viidi ellu plaanipäraselt ja kulud olid mõistlikud.

24

OIE¹¹ hinnangul peaks haigustõrjeprogrammi soovitud eesmärk olema algusest peale kindlaks määratud. Ehkki paljude haigustõrjeprogrammide eesmärk on tavapäraselt olnud haiguse likvideerimine, ei ole see alati teostatav. Programmi edukuse huvides tuleks kindlaks määrata täpsemad eesmärgid ja näitajad. **3. joonisel** on toodud haigustõrjeprogrammi koostamise etapid.

11 OIE loomahaiguste tõrje suunised, 2014.

3. joonis

Haigustõrjeprogrammi koostamise etapid

Allikas: OIE loomahaiguste tõrje suunised, 2014.

25

Arvestades loomahaiguste keerulist ja ebaühtlast olukorda ELis, on oluline, et komisjon rakendaks tõhusat raamistikku rahastamisprioriteetide seadmiseks, liikmesriikide jõupingutuste koordineerimiseks, suuniste andmiseks ja parima tava lihtsustamiseks. See peaks hõlmama nõuetekohast tulemusosalast aruandlust.

Ehkki komisjoni lähenemisviis loomahaiguste likvideerimiseks, tõrjeks ja seireks on üldjuhul olnud asjakohane ...

26

Auditiga leiti, et komisjoni lähenemisviis zoonooside ja teiste loomahaiguste likvideerimiseks, tõrjeks ja seireks oli üldjuhul asjakohane ning seda toetasid vajalik tehniline nõustamine ja riskianalüüs, et esilekerkivate riskide / puhangutega toime tulla.

27

ELi loomatervise poliitika on hästi välja töötatud, sisaldades eeskirju loomade identifitseerimise, jälgitavuse, heaolu, haiguspuhangute ja sanitaarkontrolli kohta. See on oluline ka kaubanduse soodustamiseks. Loomatervise valdkonnas kuulub praegu kehtivasse ELi õigusraamistikku aga ligikaudu 50 põhidirektiivi ja -määrust ning umbes 400 teisest õigusakti, millest mõni on vastu võetud nii ammu kui 1964. aastal. See keeruline õigusraamistik on kavas koondada ja asendada uue loomatervise määrusega¹², mille suhtes saavutati poliitiline kokkulepe 2015. aasta juunis. Alates 2007. aastast kuulusid ELi likvideerimis-, tõrje- ja seireprogrammid ELi loomatervishoiustrateegia alla, mis kehtis kuni 2013. aastani ja mida ei ole asendatud, oodates uue loomatervise määruse vastuvõtmist

28

Kontrollikoda leiab, et komisjoni lähenemisviis, mis põhineb liikmesriikide tasandil prioriteetsete likvideerimis-, tõrje- ja seireprogrammide rahastamisel, on üldjuhul asjakohane. Ressursside loomahaiguste programmidele suunamise raamistik tugineb komisjoni iga-aastastel hindamistel, mis käsitlevad liikmesriikide ekspertidega arutatud prioriteetide rahastamist (võttes arvesse näiteks mõju rahvatervisele, tootmiskadu ja kaubandusküsimusi). Komisjonil on ka tõhus süsteem liikmesriikide kavandatud programmide kvaliteedi hindamiseks, mille raames kasutatakse ülevaatlikke hindamiskriteeriume, mis hõlmavad näiteks selliseid aspekte nagu programmi eesmärkide selgus ja juhtimine, asjaomase haiguse varasem kulg, teaduslik põhjendus ja kavandatud meetmete tõhusus. Kriteeriumid, mille alusel haigused ressursside eraldamisel tähtsuse järjekorda seada, ei olnud auditeeritud programmides piisavalt välja töötatud. Aastate 2016–2017 mitmeaastaste tööprogrammide vastuvõtmisega ja tänu komisjoni vastavatele juhistele muutuvad ressursside jagamise põhimõtted aga üha selgemaks.

12 COM(2013) 260 final, 6. mai 2013, ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus loomatervise kohta. Ettepanek hõlmab nii maismaa- kui ka veeloomi ja sisaldab nõudeid järgmistes valdkondades: haiguste ennetamine, bioturvalisus, haigustealane teadlikkus, loomade jälgitavus, haiguste seire, tõrje ja likvideerimine ning erakorralised meetmed. Selles nähakse ette praeguste eeskirjade ülevaatamine hobuste ja teiste liikide identifitseerimise puhul, mille suhtes praegu spetsiifilisi nõudeid ei kehti. Samuti nähakse ettepanekus ette ELi ühtne vaksineerimispoliitika, mis hõlmab antigeneeni-, vaktsiini- ja diagnostikapankade raamistikku ELi tasandil. 1. juunil 2015 sõlmisid Euroopa Parlament ja nõukogu ettepaneku üle poliitilise kokkuleppe.

29

Loomahaiguste levikut riigipiirid ei tõkesta. Haigus võib levida põllumajandus- ja metsloomade liikumise ning muude siirutajate kaudu. Programmidele tuleks seetõttu kasuks parem riikidevaheline koordineerimine, kui see on epidemiooloogiliselt põhjendatud. Liikmesriikidel ei ole aga õiguslikku kohustust esitada koordineeritud programme ega nende rakendamisel koostööd teha.

30

Kontrollikoda leidis, et üldjuhul annab komisjon liikmesriikidele asjakohast nõu ja lihtsustab nendevahelist koordineerimist.

- Regulaarselt korraldatakse komisjoni ja liikmesriikide vahelisi alalise taime-, looma-, toidu- ja söödakomitee kohtumisi¹³ ning liikmesriikide juhtivate veterinaarametnike omavahelisi kohtumisi.
- Rakkerühmad¹⁴ koondavad liikmesriikide vastavate valdkondade eksperte ja annavad soovitusi veterinaarprogrammide parandamiseks.
- Komisjon kasutab väliseksperthe, kes hindavad kavandatud programme põhjalike hindamiskriteeriumide alusel.
- Komisjoni Toidu- ja Veterinaaramet teeb liikmesriikides auditeid.
- Loomahaigustest teatamise süsteem võimaldab haiguspuhangutest kiiresti teada anda.
- ELi referentlaborid¹⁵ tegelevad meetodite standardiseerimise ja parandamisega.
- Komisjon korraldab koolitusi¹⁶ liikmesriikide ametnikele.
- Alates 2014. aastast on tervise ja toiduohutuse peadirektoraat andnud juhi-seid uue veebipõhise rakenduse kasutamiseks ning määrustega liikmesriiki-dele kasutamiseks ette nähtud standardvormid tagavad teatava ühtsuse ja kvaliteedi.

- 13 Igas kuus toimub vähemalt üks alalise taime-, looma-, toidu- ja söödakomitee (PAFFi komitee) kohtumine, kus liikmesriigid ja komisjon arutavad veterinaariaküsimusi, sealhulgas veterinaarprogrammide tulemusi.
- 14 Rakkerühma üldkoosolek loomahaiguste likvideerimise teemal peetakse kord aastas ja sellel on osalema kutsutud kõik liikmesriigid; lisaks moodustatakse regulaarselt töörühmi konkreetsete haigustega tegelemiseks (nt salmonelloosi töörühm) ja nende kohtumised toimuvad mitu korda aastas.
- 15 Iga ELi referentlabori ülesanne on standardiseerida meetodid ELi tasandil, koordineerida liikmesriikidega diagnostikameetodite kasutamist, teha võrdlusanalüüse ning korraldada riiklikele referentlaboritele iga-aastaseid töötube, kus liikmesriikide eksperdid saavad võrgustikke luua, teadmisi uuendada ning teavet ja parimaid tavasid vahetada.
- 16 „Parem koolitus ohutuma toidu nimel”.

31

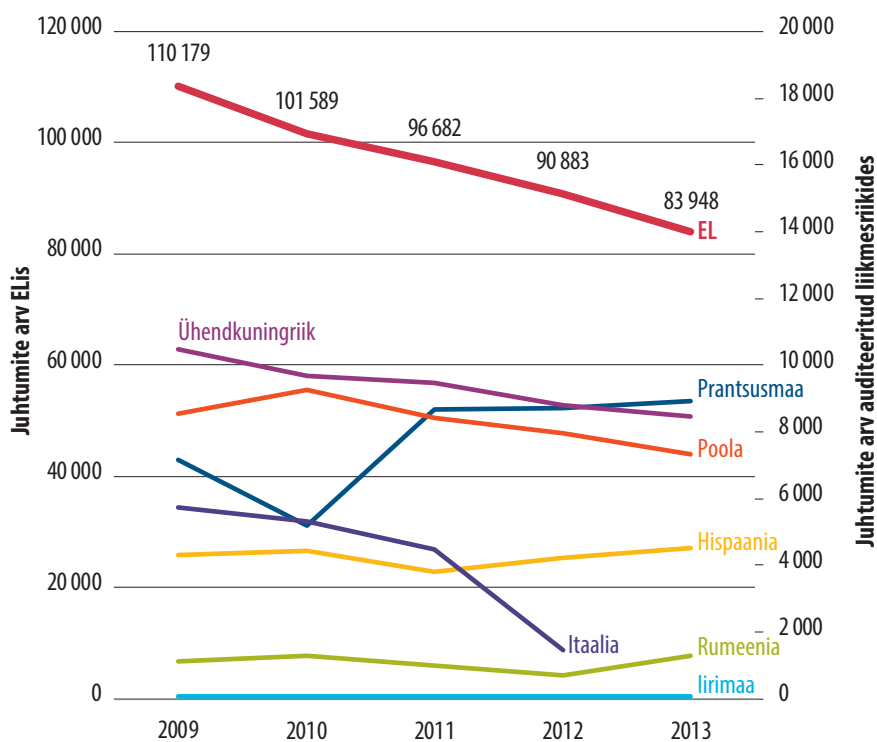
ELi kaasrahastamisraamistiku olemasolu annab liikmesriikidele loomahaiguste (k.a zoonooside) likvideerimiseks lisastiimuli ja selles vallas on toimunud mõningaid märgatavaid edusamme. See avaldab positiivset mõju ka rahvatervise olukorrale, mis omakorda aitab kulusid kokku hoida. Näiteks hindas EFSA 2012. aastal¹⁷ salmonelloosist tingitud üldise majandusliku koormuse suuruseks koguni 3 miljardit eurot aastas. Viimastel aastatel on haigestumisjuhtude arv oluliselt vähenenud, nagu on näidatud **4. joonisel**. EFSA järelduse¹⁸ kohaselt tuleneb see eeskätt liikmesriikide edukatest tõrjeprogrammidest seoses kanade (*Gallus gallus*) salmonelloosiga, mis on vähendanud *Salmonella* esinemist munades.

17 Allikas: EFSA teabeleht *Salmonella* kohta.

18 EFSA/ECDC ELi koondaruanne zoonooside, zoonoosete haigusetekitajate ja toidutekkeliste haiguspuhangute kohta, 2012. 3 miljardit eurot on hinnangu ülempiir.

4. joonis

Zoonootiline salmonelloos. Haigestunud inimeste arv ELis ja auditeeritud liikmesriikides

Allikas: tervise ja toiduohutuse peadirektoraat.

32

Veel ühe näitena võib tuua marutaudi, mille puhul on haigusjuhtumite koguarv ELis oluliselt vähenenud: 3708 juhtumilt 2005. aastal 305 juhtumini 2014. aastal EU-28 riikides.

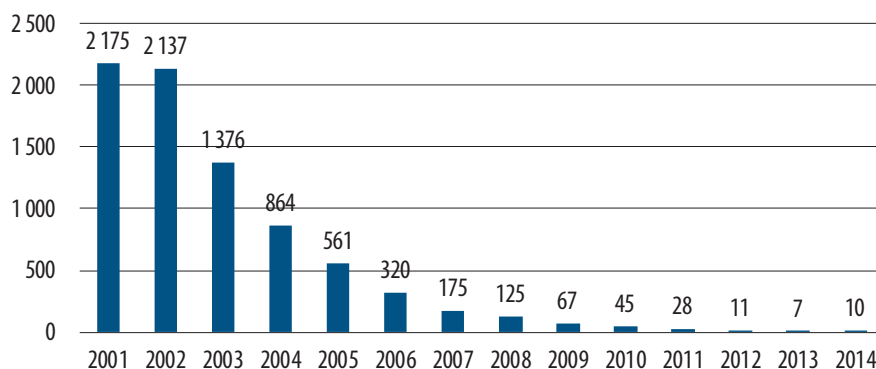
33

Komisjoni poolt veiste spongioosse entsefalopaatia ELis likvideerimiseks rakendatud meetmed on olnud eriti edukad. Haigusjuhtude arv on vähenenud enam kui 2000 juhult 2001. aastal 10 juhule 2014. aastal, nagu näidatud **5. joonisel**. Peamised võetud meetmed hõlmavad määratletud riskiteguriga materjali¹⁹ eemaldamist sööda- ja toiduahelast, imetajate liha ja kondijahu veistele, lammastele ja kitsedele söötmise keeldu ning miljonite veiste kontrollimist igal aastal. Tänu õigusaktide sagedasele ajakohastamisele viimastel aastatel ning teadusuuringute rahastamisele on veiste spongioosse entsefalopaatia kontrollimine nüüd piiritletum ja paremini suunatud. Komisjon koordineerib hästi tegevust rahvusvahelisel tasandil, eriti koostööd OIEga, mis puudutab liikmesriikide kategoriseerimist vastavalt veiste spongioosse entsefalopaatia esinemise geograafilisele riskitasemele. Ka veiste tuberkuloosi likvideerimisprogrammid järgivad pikaajalist lähenemisviisi ning enamikus liikmesriikides on haiguse levimus vähenemas. Nendele kahele haigusele kulub ligikaudu pool ELi programmikuludest (vt **1. tabel**).

19 Tegemist on loomsete kudede (nt aju ja seljaaju), kus nakkusetekitaja esinemise risk on kõige suurem. Täpsemaid üksikasju veiste spongioosse entsefalopaatia kohta vt **lisast**.

5. joonis

Veiste spongioosse entsefalopaatia juhtumite arv ELis

Allikas: tervise ja toiduohutuse peadirektooraat.

... ja liikmesriikide programmid olid üldiselt hästi üles ehitatud ja ellu viidud ...

34

Liikmesriikide ülesanne on ette valmistada haiguste likvideerimis-, tõrje- ja seireprogrammid, mis on suunatud asjakohaste näitajate alusel kindlaks määratud loomahaiguste alastele prioriteetidele. Enamikul juhtudel on liikmesriikidel erinevate loomahaigustega võitlemise alal aastatepikkused kogemused. Komisjon võib paluda liikmesriikidel programme välja pakkuda ja strateegiat muuta, kuid ei saa neid selleks kohustada. Lisaks peavad liikmesriigid piiriülese nakkusohuga haiguspuhangu korral rakendama valdkondlike õigusaktidega ette nähtud spetsiaalsete meetmeid, olenemata sellest, kas EL neid meetmeid kaasrahastab või mitte.

35

Liikmesriikide programmid peavad ühenduse rahastamise saamiseks vastama komisjoni kehtestatud miinimumnõuetele²⁰. Nende nõuete kohaselt peavad programmid sisaldama teavet muu hulgas eesmärkide, kestuse, sihtarvude, näitajate (nt haiguse esmahaigestumus ja levimus), loomade kontrolli, vaksineerimise ja haldusküsimuste kohta. Programmide keerukus on tihedalt seotud asjaomase haiguse epidemioloogilise iseloomuga. Programmid võivad sisaldada paljusid eri meetmeid, nagu põhjalik järelevalvesüsteem, vereproovid, erimeetmed reageerijate²¹ kindlakstegemiseks, tapajärgne kontroll, laboratoorne analüüs, põllumajandustootjatele hüvitise maksmise kord, eluslooduse jälgimine ning haiguste kontrolli ja tõrje arvutisüsteemid.

36

Kontrollikoda leidis, et liikmesriikide läbivaadatud programmid olid üldjuhul hästi üles ehitatud ja vastasid epidemioloogilisele olukorrale. Heakskiidetud programmid täitsid nõutavad kriteeriumid, andsid tavaliselt hea ülevaate võetavatest meetmetest, järgisid komisjoni standardvorme ja viisid üldjuhul positiivsete tulemusteni (vt **3. selgitus**). Liikmesriigid kasutavad asjakohaseid süsteeme loomahaiguste puhangute kindlakstegemiseks kariloomade hulgas ja haiguste likvideerimise hõlbustamiseks. ELi kaubanduse kontrolli- ja ekspertsüsteem (TRACES) loomade identifitseerimiseks ja liikumise kontrollimiseks on hästi välja töötatud ja lihtsustab haiguste tõrjet.

20 Komisjoni otsus 2008/341/EÜ.

21 Reageerija on nakatunud loom, kes annab haiguse kontrollimisel positiivse tulemuse.

Ühe liikmesriigi programmi head tulemused

Transmissiivse spongioosse entsefalopaatia programme rakendatakse ja kaasrahastatakse ELi poolt kõigis liikmesriikides ning auditeeritud perioodil kulus neile suur osa veterinaarprogrammidele eraldatud ELi vahenditest (vt **1. tabel**).

lirimaal sai programm aastail 2009–2014 kokku 17 miljonit eurot. Ehkki ELi vahendid on vähenenud 4,7 miljoni eurolt 2010. aastal 0,8 miljoni euroni 2014. aastal, on saavutatud häid tulemusi, eelkõige tänu järgnevale:

- aktiivsed ja passiivsed jälgimissüsteemid, mille eesmärk on veiste spongioosse entsefalopaatia juhtude kindlakstegemine;
- haigusjuhu tuvastamisel tehakse epidemioloogiline uuring ning kohordi loomad ja nakatunud looma järglased hukatakse;
- põllumajandusloomade loomset päritolu söödaga toitmise keelustamine.

2014. aastal ei olnud lirimaal ühtki veiste spongioosse entsefalopaatia juhtu. 2012. ja 2011. aastal oli juhtumeid kolm ning haigestumise kõrgaeg oli 1990ndatel, mil registreeriti üle 400 juhtumi.

... on programmide kulutõhususe väljaselgitamine keeruline ...

37

Veterinaaria valdkonna kulutusi puudutava nõukogu otsuse²² kohaselt peab komisjon iga nelja aasta tagant esitama Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande loomatervise olukorra ja veterinaarprogrammide rakendamise kulutõhususe kohta.

38

OIE suuniste²³ kohaselt tuleb kõige sobivama sekkumismeetme valimisel arvesse võtta konkreetse haigustõrjemeetmete kogumi kulutõhusust, zoonootilist potentsiaali ja edu saavutamise tõenäosust.

22 Nõukogu otsuse 2009/470/EÜ artikkel 41.

23 OIE loomahaiguste tõrje suunised, mai 2014.

39

Nagu **1. tabelis** näidatud, on veterinaarprogrammide otsekulud ELi eelarves suurusjärgus 200 miljonit eurot aastas. Liikmesriigid kulutavad veel suurema summa, et katta oma osalus rahastatud programmide kuludes ja rahastada teisi veterinaarmedeid, mida nad vajalikuks peavad. Lisaks kannavad põllumajandustootjad ja toiduainesektor kulusid, mis on seotud veterinaarkontrolli, karja uuendamisega, tootmise vähenemise, loomade liikumise piirangute ja turgude kaotamisega. Programmide võimalikud kasutegurid võib jagada kahte peamisse rühma²⁴:

- nii rahva- kui ka loomatervise paranemine, haiguste esmahaigestumuse/levimuse vähenemine, rahvatervise kaitse (zoonoosi korral), peamise haiguste ennetamis-/tõrjevahendi rolli täitmine ELi loomatervishoiustrateegia raames;
- majanduskasu ELi jaoks tervikuna: sektori väärtuse säilitamine, turu stabiilsuse soodustamine, ohutu kaubanduse tagamine, liiduvälise kaubavahetuse suurendamine ja rahvatervise kulude vähendamine.

40

ELi eelarve täitmisel peab komisjon järgima usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõtteid²⁵ ning rahastatud tegevus peab olema säästlik, tõhus ja mõjus. See osutab sellele, et programmi tulemused peaksid vastama selle kuludele. Kontrollikoda tunnustab, et väga keeruline on rahas väljendada loomatervise poliitika poolt tervisele avaldatavat positiivset mõju, eriti zoonooside puhul, kus peamine mõju seisneb inimeste nakatumise vältimises ja mõnel juhul elude päästmises.

Likvideerimisprogrammide kulutõhususe hindamiseks puuduvad sobivad mudelid

41

Auditiga leiti, et puuduvad mudelid ja majanduslikud näitajad, mille alusel saaks komisjon kavandatud programmide kulutõhusust analüüsida, mistõttu komisjon sellist analüüsi ka ei tee. Oma uusimas aruandes (2014) loomatervise olukorra ja veterinaarprogrammide kulutõhususe kohta, mis on nõutav programmide aluseks oleva nõukogu otsusega, esitas komisjon teavet kulude ja tulemuste kohta. Komisjon tunnistas aruandes, et veterinaaria valdkonna kulutuste kulutõhusust tuleks paremini väljendada.

24 Komisjoni poolt 2014. aastal Euroopa Parlamendile ja nõukogule ELi kaasrahastatud programmide tulemuste kohta esitatud aruande järelduste põhjal.

25 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta määruse (EL, Euratom) nr 966/2012 (mis käsitleb Euroopa Liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantseeskirju ning millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ, Euratom) nr 1605/2002) artikkel 30 (ELT L 298, 26.10.2012, lk 1).

42

Heakskiidetud programmides ja järgnevates rakendusaruannetes antakse üksikasjalikku teavet kulude kohta, samuti tegevuse ja tulemuslikkusega seotud näitajate kohta. Kui enamik kulusid (proovide võtmine, laborianalüüsid, veterinaararstide töötasu, hüvitamiskulud jne) ja nende kvalitatiivne mõju (rahvatervis, paremad ekspordivõimalused jne) oli programmides ära toodud, siis rahastatud tegevuse kulutõhususe hindamiseks puudusid nii vastavad mudelid kui ka teave. Näiteks aitas ELi reageerimine veiste spongioosse entsefalopaatia kriisile päästa elusid, parandas toiduohutust, tõstis kontrollide kvaliteeti ja taastas tarbijate usalduse, kuid programmi kulutõhusust ei ole võimalik hinnata.

43

Kontrollikoda uuris ka seda, kas auditeeritud programmide kulude mõistlikkuse kohta leidis tõendeid. Auditiga tuvastati mõningad komisjoni poolt varem kindlaks tehtud juhtumid, kus osa kuludest oli ebamõistlikult kõrge või liikmesriikide poolt ebapiisavalt kontrollitud, nagu kirjeldatakse **4. selgituses**. Neil juhtudel võttis komisjon parandusmeetmeid.

4. selgitus

Meetmete ebapiisav kontroll või suured kulud

1. Poolas hangiti iga-aastastes marutaudi likvideerimisprogrammides kasutatavad vaktsiinid kohalikul tasandil. Aastail 2002–2009 vähenes rebastel tuvastatud marutaudi juhtumite arv oluliselt: 884-lt kuuetele. 2010. ja 2011. aastal tõusis tuvastatud juhtumite arv aga taas kiiresti, olles vastavalt 117 ja 103. Juhtumid koondusid Väike-Poola ja Podkarpacie piirkondadesse. Ühe Poolas 2011.–2013. aastal rebaste vaktsineerimiseks ostetud vaktsiini keskmine hind oli tunduvalt kõrgem kui ELi keskmine hind, ehkki Poolale tarnitud vaktsiinikogused olid ELi suurimad (üle 10 miljoni doosi igal aastal). Mastaabisäästu seisukohalt ei tundu see loogiline. Komisjon rakendas finantskorrektsioone ja nõudis Poola riigiasutustelt meetmete võtmist liiga kõrge vaktsiinihinna alandamiseks, korraldades selleks ühtse üleriigilise hankekonkursi.
2. Rumeenias ei kontrollinud riiklikud ametiasutused nõuetekohaselt 2013. aastal rebaste marutaidivaktsiinide õhust jaotamist käsitlevate lepingute täitmist ning laiali jagati liiga väike kogus vaktsiine. Lisaks ei võtnud riiklikud ametiasutused piisavalt proove, et kontrollida vaktsineerimiskampaania mõjusust (menetlusi parandati 2014. aastal). Sellest tulenevalt ei hüvitanud komisjon vaktsineerimiskampaaniat.

Mõnel juhul oli hüvitiseks makstud summa või toetussumma vähendamise stimuleeriv mõju piiratud

44

Põllumajandustootjatele haiguse likvideerimise programmi raames hävitatud loomade eest makstav hüvitis ei tohi õigusnormide kohaselt ületada tervete loomade turuhinda²⁶. Selle eesmärk on tagada õiglane konkurentsitas, hoida ära pettusi ja julgustada põllumajandustootjaid programmis osalema. ELi õigusaktides ei täpsustata aga, kuidas turuhinna alusel hüvitissumma suurus määrata – seda otsustavad liikmesriigid vastavates õigusaktides. Näiteks ei nõuta liikmesriikidelt hüvitissummade arvutamist ühenduse rümpade klassifitseerimisskaalade ning nendest tulenevate hindade alusel²⁷. Ülemäärane hüvitamine võib pärssida bioturvalisuse meetmete mõjusat rakendamist.

45

Itaalias oli veterinaarprogrammide raames hävitatud loomade eest makstud hüvitise määr mõnikord kõrgem kui tervete loomade turuhind. Näiteks 2012. aastal said põllumajandustootjad iga likvideerimisprogrammide raames hävitatud lamba eest keskmiselt 87 eurot ja maksimaalselt 111 eurot, kuid tervest peast tapetud lammaste rümpade keskmine turuhind oli sel ajal alla 60 euro²⁸. Juhtudel, mil hüvitis turuhinda ületas, võib loomahaiguste tuvastamist põllumajandusettevõttes käsitleda kui ootamatut võimalust karja uuendamiseks. Lisaks võib see vähendada selliste põllumajandustootjate, kes muul juhul oleksid väärtustanud taudivaba staatuse saavutamisest, huvi rakendada mõjusaid bioturvalisuse meetmeid.

46

Ühendkuningriigis põhineb Inglismaal veiste eest makstava hüvitise summa eelmise kuu keskmisel turuhinnal. Põhja-Iirimaal ja Walesis arvutatakse veiste eest makstav hüvitis individuaalsete hindamiste alusel, mille tulemuseks on üldjuhul kõrgem hüvitise määr kui Inglismaal ning mis võib vähendada põllumajandustootjate huvi rakendada mõjusaid bioturvalisuse meetmeid.

47

Pärast negatiivset hinnangut ühe Itaalia piirkonna (Sitsiilia) veiste ja lammaste brutselloosi likvideerimisprogrammide tehnilistele tulemustele kehtestas komisjon aastateks 2005–2012 toetuste vähendamise summas üle 7 miljoni euro. 2011. aastal hinnati Sitsiilia brutselloosiprogramm tervikuna rahastamiskõlbmatuks, kuna vaktsineerimisplaani ei täidetud. Riikliku süsteemi rakendamisel, millega jaotatakse ressursid eri piirkondade vahel, ei edastanud Itaalia ametiasutused kõnealust vähendamismäära aga Sitsiilia piirkondlikele asutustele, vaid jagasid selle kõigi Itaalia piirkondade vahel (kellest enamik oli likvideerimisprogrammi nõuetekohaselt täitnud). Seetõttu ei avaldanud toetuste vähendamine Sitsiilia ametiasutustele veterinaarmedetmete parandamiseks kuigi stimuleerivat mõju.

26 Määruse (EL) nr 652/2014 artikkel 11.

27 Komisjoni määrus (EÜ) nr 1249/2008, 10. detsember 2008, milles sätestatakse ühenduse looma-, sea- ja lambarümpade klassifitseerimisskaalade ning kõnealuste klassifitseerimisskaalade kohastest hindadest teatamise üksikasjalikud rakenduseeskirjad (ELT L 337, 16.12.2008, lk 3).

28 Euroopa Komisjon (põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat, 2014. aasta põllumajandusturgude statistika: http://ec.europa.eu/agriculture/markets-and-prices/market-statistics/index_en.htm).

... ja arenguruumi on

48

Järgmistes punktides tuuakse ära valdkonnad, kus kontrollikoja hinnangul saaks komisjoni lähenemisviisi ja liikmesriikide programme parandada.

Loomahaigustest teatamine ja sellealase teabe vahetamine

49

Euroopa loomahaigustest teatamise süsteemi (ADNS) eesmärk on anda standardteavet haiguspuhangute kohta. Seda ei kavandatud epidemioloogilise kontrolli tegemiseks ega varasemate perioodide andmete esitamiseks ning andmete analüüsimiseks. Seetõttu annab süsteem vähe lisaväärtust OIE ülemaailmsele loomatervishoiu infosüsteemile (WAHIS), mida kõik liikmesriigid kasutama peavad. Mõlemad süsteemid annavad teavet uute puhangute arvu ja asukoha kohta, kuid nende vahel puudub liides, mis võimaldaks automaatset teabevahetust. Loomatervise ohtude paremaks ohjamiseks on liikmesriigid välja töötanud enda süsteemid, mis käsitlevad epidemioloogilisi andmeid. Puudub aga ühine süsteem, mille abil teabevahetust lihtsustada ning kontrollitegevust liikmesriikide vahel paremini koordineerida.

50

2012. aastal käivitati komisjoni ja OIE ühisprojekt, mille eesmärk on ühendada ADNS ja WAHIS läbi ühisliidese, mis kannab nimetust loomahaiguste teabesüsteem (ADIS)²⁹.

29 Aruanne ADNSi (versioon 1.4) analüüsi kohta OIE-WAHISe/WAHIDI liidesega ühendatud Euroopa Liidu loomahaiguste teabesüsteemi (ADIS) IT-prototüübi arendamise raames: „Põhjalikumaks analüüsiks puuduvad viiteandmed, nagu piirkonnas asuvate põllumajandusettevõtete ja loomade arv. Põhjalikumaks analüüsiks ruumis ja ajas oleks vaja täiendavat teavet, nagu kõigi olemasolevate epidemioloogiliste üksuste asukoht. Et süsteem oleks asjakohasem haiguste tõkestamise või otsuste tegemise vahend, oleks vaja lisateavet haiguste kontrolli meetmete kohta /.../ ADNSi nimekiri „Liigid“ sisaldab peamiste põllumajandusloomade liike ja üksnes üldnimetust „Metsloomad“. Tundub otstarbekas laiendada teabepäringut kõigi haiguste diagnoosimeetoditele /.../”.

Tulemus- ja juhtimisalane teave

51

Komisjoni 2008. aasta otsuses³⁰ on kindlaks määratud väljundinäitajad, mille kohta peavad liikmesriigid aru andma. Lisaks koostas komisjon metoodika tulemusnäitajate kehtestamiseks, mille kohaselt peavad liikmesriigid parandama oma tulemusi haiguste levimuse / esmahaigestumuse vallas minimaalse protsendimäära võrra teatud perioodi jooksul. Komisjon töötas liikmesriikidele kasutamiseks välja ka mahuka, üle 100 näitajast koosneva kogumi³¹. See hõlmab väljundi- ja tegevusalaseid näitajaid, nagu vaksineeritud loomade ja tehtud kontrollide arv, samuti tulemustega seotud näitajaid, nagu muutused esmahaigestumuses või levimuses. Tunnistades, et näitajate kogum on mahukas, leiab kontrollikoda, et seda saaks täiustada, eriti seoses programmide tehnilise rakendamisega³². Puuduvad majandusnäitajad, mis võimaldaksid analüüsida kavandatud programmide kulutõhusust (vt punktid 41 ja 42).

52

Komisjon nõuab liikmesriikidelt veterinaarprogrammide koostamisel standardvormi kasutamist. See hõlmab teavet haiguse arengu kohta viimastel aastatel. Lisaks puudutab üks komisjoni poolt programmikavandite hindamiseks kasutatav kriteerium (vt punkt 28) nende andmete kvaliteeti, mis näitavad haiguse arengut viimase viie aasta jooksul. Kontrollikoda tuvastas, et enamikul juhtudel olid sellised varasemate perioodide andmed kättesaadavad, kuid 24-st auditeeritud liikmesriikide programmist kolme puhul olid komisjoni sõltumatud hindajad leidnud, et viimased programmikavandid ei sisalda piisavaid varasemate perioodide andmeid³³. Neil juhtudel edastas asjaomane liikmesriik komisjoni taotlusel asjakohase teabe. Auditi läbiviimise ajal töötas komisjon välja teabesüsteemi, mis võimaldaks varasemate perioodide andmete kergelt leidmist liikmesriigi eelmistest programmidest ja nende analüüsimist, ning võttis kasutusele standardse elektroonilise aruandlussüsteemi liikmesriikide veterinaarprogrammide põhidokumentide³⁴ saatmiseks³⁵. Need sammud peaksid programmide analüüsimist tulevikus lihtsustama.

30 Komisjoni otsus 2008/940/EÜ, mis on asendatud komisjoni 12. mai 2014. aasta rakendusotsusega 2014/288/EL, milles käsitletakse aruandluse standardnõudeid teatavate loomahaiguste ja zoonooside riiklike liidu kaerahastatavate likvideerimis-, tõrje- ja seireprogrammide jaoks ning tunnistatakse kehtetuks otsus 2008/940/EÜ (ELT L 147, 17.5.2014, lk 88).

31 Nõukogu dokument WD SANCO/12 915/2012.

32 Näiteks kontrollide sagedus, nende puhangute osakaal, kus nakkusallikas on kindlaks tehtud; brutselloosi puhul kariloomade jälgimine, kelle suhtes ei ole kontrolli tehtud, vaksineeritud loomade osakaal osakaal põllumajandusettevõtetes ja nende põllumajandusettevõtete osakaal, kus vaksineerimine on tehtud; veterinaarteenistuste koostamise, kulude ja suutlikkuse näitajad; lammaste ja kitsede brutselloosi puhul brutsellatüve genotüüpiseerimise tulemused.

33 Ühendkuningriigi veiste tuberkuloosi 2015. aasta kavandatud programm, Hispaania lammaste katarraalse palaviku 2015. aasta kavandatud programm ja Itaalia lammaste katarraalse palaviku 2014. aasta kavandatud programm.

34 Programmikavandid, vahearuanDED, lõpparuanded ja maksetaotlused.

35 Komisjoni rakendusotsus 2014/288/EL.

Veterinaarkontrolli käsitlemine programmides

53

Enamikus programmides põhjendati võetavaid meetmeid ja saavutatavaid tulemusi. Kontrollikoda leiab aga, et veterinaarmedeid, samuti Toidu- ja Veterinaarameti soovitude ja rakkerühma nõuannete põhjal võetud meetmeid tuleks mõningates programmides paremini kirjeldada. 24-st liikmesriikide auditeeritud programmist kahe kohta tegid komisjoni sõltumatud hindajad sarnaseid märkusi³⁶.

Programmid, mille edenemine on aeglane

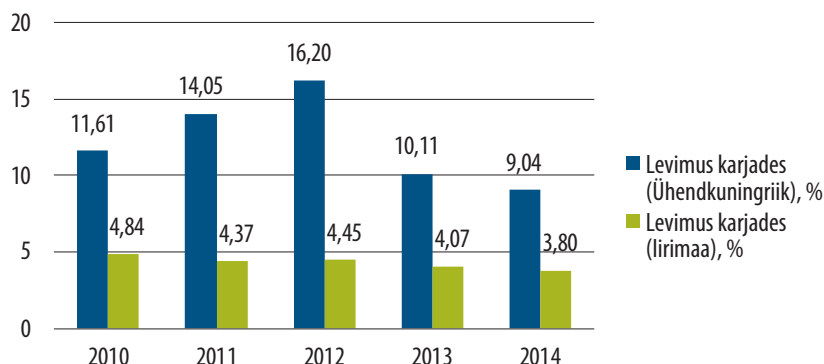
54

Teatud haiguste likvideerimisprogrammid võivad mõnes liikmesriigis kesta aastakümneid (vt punkt 9). Veiste tuberkuloosi levimus Ühendkuningriigis ja Iirimaa küll väheneb, kuid on teiste liikmesriikidega võrreldes siiski suhteliselt suur (vt **6. joonis**)³⁷. Ühendkuningriigis on tuberkuloosi kontrollide sagedust alates 2013. aastast vähese esmahaigestumuse piirkondades suurendatud ja kontrolli tehakse varasema nelja-aastase intervalli asemel igal aastal, mis on tuvastatud juhtumite arvu suurendanud. Ühendkuningriigi tuberkuloosi likvideerimisprogrammis esineb aga siiski olulisi puudusi ja mõningates piirkondades on esmahaigestumuse näitaja väga kõrge.

- 36 Itaalia lammaste katarraalse palaviku 2014. aasta programm, Iirimaa veiste tuberkuloosi 2014. aasta programm.
- 37 2014. aastal oli veiste tuberkuloosi levimus kariloomadel Ühendkuningriigis, Iirimaa, Hispaanias ja Itaalias vastavalt 9,04%, 3,8%, 1,72% ja 0,81%. Prantsusmaa ja Poola on ametlikult taudivabad ning Rumeenias on levimus väike.

6. joonis

Veiste tuberkuloos Iirimaa ja Ühendkuningriigis

Allikas: tervise ja toiduohutuse peadirektooraat.

55

Itaalias on lammaste ja kitsede brutselloosi keeruline likvideerida, kuna mõnes piirkonnas ei tee põllumajandustootjad täiel määral koostööd. Sellele lisandub suuremahuline toetussüsteem (vt punkt 45). Riigi tasemel levimus aga väheneb ja on langenud 3,7 protsendilt 2008. aastal 1,2 protsendini 2014. aastal. Samal perioodil langes levimus Sitsiilias 11,9 protsendilt 3,4 protsendile.

56

Kontrollikoda märgib, et ka komisjon nentis oma 2014. aasta aruandes³⁸ parlamendile ja nõukogule ELi kaasrahastatud veterinaarprogrammide tulemuste kohta, et Ühendkuningriigi veiste tuberkuloosi programmi ja Itaalia brutselloosi programmide tulemused on muret tekitavad. Samuti märgib kontrollikoda, et komisjon julgustab liikmesriike võtma sellistel juhtudel meetmeid vastavalt rakkerühma ning Toidu- ja Veterinaarameti soovitudele.

Metsloomade käsitlemine

57

Otsesed või kaudsed kontaktid metsloomade ja koduloomade vahel võivad põhjustada haiguse levimist või raskendada loomahaiguste programmide mõjusat elluviimist. Näiteks rebased võivad levitada marutaudi ning mägrad, metssead ja hirved veiste tuberkuloosi. Metsloomade haiguste kohta on ilmunud mitu OIE väljaannet³⁹ ja haigustest teatamise kohta on sõlmitud rahvusvaheline kokkulepe. Metsloomade marutaudivastaste vaktsiinide ostmine sisaldub liikmesriikide programmides, kuid ELil puudub eraldi lähenemisviis metsloomade tuberkuloosi vastu võitlemiseks.

58

Muude kui veiste (nt metssead ja muud metsloomad) tuberkuloosi likvideerimiseks ei ole ELi tasemel õigusnorme kehtestatud. Näiteks Ühendkuningriigis on mägrad riiklike õigusaktidega kaitse all, mis võib raskendada veiste tuberkuloosi likvideerimisprogrammi mõjusat rakendamist.

38 COM(2014) 115 final, 5. märts 2014, komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile ja nõukogule: Euroopa Liidu kaasrahastatud programmide tulemused loomahaiguste ja zoonooside likvideerimisel, tõrjel ja seirel ajavahemikul 2005–2011, punkt 3.3.

39 OIE metsloomade haiguste ja järelevalve koolitusjuhend, 2010.

Teatud vaktsiinide kättesaadavus

59

OIE hinnangul⁴⁰ on sobivate veterinaarsete vaktsiinide ja antigeenide kiire kättesaadavus loomatervishoiuprogrammide jaoks keskse tähtsusega⁴¹. Paljud ELi algatused ja teadusuuringute projektid on suunatud uute viiruste kindlakstegemisele ja vaktsiinide kättesaadavuse parandamisele⁴². Olenevalt haigusest võib ELis kasutamiseks kättesaadaval olla väga vähe või mitte mingeid vaktsiine. Ometi on vaktsineerimine üks peamistest moodustest põhimõtte „haiguste ennetamine on parem kui ravi” mõjusaks elluviimiseks. Põhjused, miks vaktsiinid alati kättesaadavad ei ole, on keerulised. Viimaste uuringute⁴³ tulemused viitavad sellele, et lisaks vaktsiinide arendamise tehnilisele keerukusele ei ole ravimitööstus majanduslikult huvitatud loa taotlemisest teatud vaktsiinide kasutamiseks ELis. **5. selgituses** on toodud mõni praktiline probleem, mis on põhjustatud sobivate vaktsiinide puudumisest.

60

Euroopa tasandil puudub õigusraamistik vaktsiinide ühishankeks, samuti vaktsiinivarude ühishank. Vaktsiinide ostmise liikmesriikide hankekonkursside raames võib võtta kuid ja samal ajal võib viiruse levik loomapopulatsioonis jätkuda. Kontrollikoda märgib, et praegu seadusandjate poolt arutatav uus loomatervise määrus laiendaks komisjoni võimalusi vaktsiinipankade loomiseks.

- 40 OIE maismaaloomade diagnostiliste testide ja vaktsiinide käsiraamat, 2014.
- 41 OIE loomahaiguste tõrje suunised, mai 2014.
- 42 Näiteks on ELi teadusfondidest toetatud projekte tuberkuloosi (NEWTBVAC), brutselloosi (BRU-VAC) ja sigade klassikalise katku (CSFV-GODIVA) vaktsiinide väljatöötamiseks.
- 43 Videnova, K., ja Mackay, DKJ. „Availability of vaccines against major animal diseases in the European Union”.

5. selgitus

Probleemid, mis on põhjustatud sobivate vaktsiinide puudumisest

Lammaste katarraalsel palavikul (mäletsejaliste viirushaigus, mida levitavad putukad) on üle 20 variandi (serotüübi).

Itaalias on kindlaks tehtud kuus varianti. Ühtki mitmevalentset vaktsiini (avaldab toimet mitmele viirustüvele) ei ole ELis praegu tunnustatud. Seetõttu on keeruline sellistel juhtudel vaktsiinide kasutamist kavandada.

Prantsusmaal olid 2008. aasta lammaste katarraalse palaviku puhangu ajal vaktsiinivarud piiratud. Seetõttu pidid Prantsuse ametivõimud kiiresti lisavarusid hankima. See oli kulukas ja aeganõudev ning ametiasutuste hinnangul oleks Ile et Villaine'is avastatud 520 juhtu saanud ära hoida, kui vaktsiinid oleksid varem kättesaadavad olnud.

Lammaste katarraalse palaviku serotüübi S4 esimese puhangu ajal Hispaanias (Extremadura piirkonnas) ei olnud selle serotüübi vastu saada piisavalt vaktsiine. Sellest tulenevalt lükati vaktsineerimiskampaania edasi järgmisse aastasse, et takistada haiguse levikut viiruse järgmisel võimalikul levikuperioodil.

61

Loomahaigused toovad kaasa suuri majanduslikke kulusid ning ohustavad nii looma- kui ka rahvatervist. Haigused võivad levida üle piiride ja varasemad haiguspuhangud on maksma läinud miljardeid eurosid. Seetõttu püüab EL loomatervist kaitsta ning rahastab liikmesriikide programme spetsiifiliste loomahaiguste likvideerimiseks, tõrjeks ja seireks. Programmid hõlmavad selliseid meetmeid nagu proovide võtmine, laboratoorsed analüüsid, hüvitised hävitatud loomade eest ja vaktsineerimiskampaaniad. ELi kulutused on viimastel aastatel vähenenud ning 2001. aasta suu- ja sõrataudipuhanguga võrreldavat kriisi ei ole viimasel ajal toimunud. EL peab aga võimalike tulevaste kriiside lahendamiseks valmis olema ja võib võtta palju aastaid, enne kui likvideerimisprogrammide abil taudivaba staatus saavutatakse.

62

Auditis uuriti, kas loomahaiguste likvideerimis-, tõrje- ja seireprogrammid takistavad asjakohaselt loomahaiguste levikut. Selle käigus uuriti, kas komisjoni lähenemisviis oli asjakohane, kas liikmesriigid kavandasid ja viisid ellu sobivaid programme ja kas programmide kulutõhusust oli piisavalt arvesse võetud.

63

Kontrollikoja üldise järelduse kohaselt takistasid läbivaadatud loomahaiguste programmid haiguste levikut asjakohaselt. Et aga haiguspuhanguid võib ikka ja jälle esineda, peaksid komisjon ja liikmesriigid säilitama valvsuse.

64

Loomahaiguste programmide suhtes rakendatud komisjoni strateegia oli kokkuvõttes tõhus: komisjoni tegevust toetas heatasemeline tehniline nõustamine, loomatervise poliitika oli hästi välja töötatud ning eelarveressursside eraldamiseks prioriteetsetele programmidele oli kehtestatud kindel raamistik. Eriti edukas on olnud veiste spongioosse entsefalopaatia likvideerimiseks väljatöötatud strateegia. Headeks näideteks on ka zoonootilise salmonelloosi ja marutaudi juhtude vähenemine. Õigusaktid on endiselt keerulised, kuid haiguste järjestamine ressursside eraldamisel paranes järk-järgult (punktid 26–33).

65

Kontrollikoda leidis, et liikmesriikide programmid olid üldjuhul hästi üles ehitatud ja ellu viidud. Programmid täitsid nõutud kriteeriumid ning liikmesriigid kasutasid asjakohaseid süsteeme loomahaiguste puhanguite kindlakstegemiseks ja nende likvideerimise hõlbustamiseks (punktid 34–36).

Järeldused ja soovitused

66

Ehkki komisjon peab Euroopa Parlamendile ja nõukogule veterinaarprogrammide kulutõhususe kohta aru andma, ei ole selleks piisavalt sobivaid mudeleid. Heakskiidetud programmides ja järgnevates rakendusaruannetes antakse kulude ja tulemuste kohta teavet, kuid programmide kulutõhususe väljaselgitamine on keeruline (punktid 37–42).

67

Seoses kuludega märgib kontrollikoda, et esines mõningaid ebapiisavalt kontrollitud või ebamõistlikult kõrgete kulude juhtumeid, mis komisjon oli varasemalt kindlaks teinud. Itaalias oli mõnel juhul põllumajandustootjatele kompensatsiooniks makstud summade või komisjoni kehtestatud toetuse vähendamise stimuleeriv mõju nõrk, soodustamaks mõjusate bioturvalisuse meetmete ja parandusmeetmete rakendamist (punktid 43–47).

68

Kontrollikoda täheldas teatud valdkondades arenguruumi. Epidemioloogilise teabe vahetamist liikmesriikide vahel saaks infosüsteemidega paremini toetada (punktid 49 ja 50).

69

Komisjon kehtestas üksikasjalikud programmiväljundite miinimumnäitajad, mida liikmesriigid peavad kasutama. Kontrollikoda leidis, et mõningate liikmesriikide programmides tuleks paremini kirjeldada teavet veterinaarmedetete, samuti Toidu- ja Veterinaarameeti ja rakkerühma varasemate soovituste põhjal võetud meetmete kohta. Auditi toimumise ajal ei olnud alati kättesaadaval piisavat teavet haiguste arengu kohta varasematel perioodidel. Väljatöötamisel oli aga andmebaas tehniliste programminäitajate salvestamiseks ja komisjon oli kasutusse võtnud uue elektroonilise aruandlussüsteemi (punktid 51–53).

70

Kontrollikoda tuvastas, et mõne programmi puhul, nagu veiste tuberkuloosi likvideerimine Ühendkuningriigis ja lirimaal ning lammaste ja kitsede brutselloosi likvideerimine Lõuna-Itaalias, on edenemine aeglane (punktid 54–56).

71

Metsloomad võivad levitada haigusi koduloomadele (nagu ka inimestele), mistõttu tuleb seda loomatervise ja loomahaiguste programmide rahastamise lähenemisviisi väljatöötamisel arvesse võtta. Kontrollikoda leidis, et ELi lähenemisviisi metsloomade haiguste käsitlemiseks tuleks täiendada, eriti mis puudutab tuberkuloosi (punktid 57 ja 58).

72

Vaktsiinid on mõningate likvideerimisprogrammide põhivahendiks. Kontrollikoda leidis, et olenevalt haigusest võib kättesaadaval olla väga vähe või mitte mingeid vaktsiine. Täpsemalt tuvastati, et vaktsiinide puudumine lammaste katarraalse palaviku raviks mõjutas negatiivselt programmide elluviimist Itaalias, Prantsusmaal ja Hispaanias. Lisaks puudus auditi läbiviimise ajal Euroopa tasandil õigusraamistik vaktsiinide ühishankeks, samuti vaktsiinivarude ühispank (punktid 59 ja 60).

Soovitused

Loomahaiguste likvideerimise, tõrje ja seire parandamiseks peaks komisjon:

- a) lihtsustama epidemioloogilise teabe vahetamist liikmesriikide vahel;
- b) uurima, kas olemasolevaid näitajate kogumeid tuleks uuendada, et saada paremat teavet veterinaarkontrolli ja programmide kulutõhususe kohta;
- c) juhtudel, kus see on asjakohane, käsitlema veterinaarprogrammides ka metsloomahaigusi;
- d) toetama vaktsiinide kättesaadavust liikmesriikide jaoks, kui see on epidemioloogiliselt põhjendatud.

I auditikoda, mida juhib kontrollikoja liige Augustyn KUBIK, võttis käesoleva aruande vastu 3. veebruari 2016. aasta koosolekul Luxembourgis.

Kontrollikoja nimel

president

Vítor Manuel da SILVA CALDEIRA

I lisa

Loomahaiguste alane teave

Mis see on?	Kuidas see levib?	Millist ohtu see rahvatervisele avaldab?	Mis on kliinilised tunnused?	Kuidas seda diagnoositakse?	Kuidas saab seda ära hoida või tõrjuda?
<p>Lindude gripp, mida põhjustab gripivirus A, võib ohustada mitmeid toiduks tarvitavaid linnuliike (kanad, kal-kunid, vutid, pärkanad jne), samuti lammik-linde ja metslind-kusjuures mõned tüved põhjustavad suurt suremust. Viirust on isoleeritud ka imetajate liikidelt, nagu inimesed, rotid, hiired, kärplased, tuhkruud, sead, kassid, tiigrid ja koerad.</p> <p>Lindude gripp</p>	<p>Lindude gripi viiruste levikule võib kaasa aidata mitu tegurit, nagu üleilmastumine ja rahvusvaheline kaubandus (nii seaduslik kui ka ebaseaduslik), kauplemisviisid (eluslindude turud), põllu-majandustavad ja viiruste esinemine metslindudel. Lindude gripi viirused võivad levida vahetult kokkupuutel nakatunud lindude eritistega, eriti väljaheitega, või saastunud sööda, vee, sisseseade ja riiete kaudu.</p>	<p>Lindude gripp on peamiselt lindude haigus, kuid võib üle kanduda ka imestele. Lindude gripi viirused on väga liigispetsiifilised, kuid on üksikute juhtudel ületanud liigi piiriid ja nakatanud inimesi. Viiruse ülekandumine inimesele on toimunud tiheda kontakti korral nakatunud lindudega või äärmiselt saastunud keskkonnaga.</p>	<p>Kergemal juhul võivad sümptomiteks olla vaid turris süled, munatootmise vähenemine või väiksemad hingamis-elundite probleemid. Haiguse raskemas vormis ei mõjuta viirus mitte üksnes hingamisteid, nagu kergema vormi puhul, vaid levib mitmetesse elunditesse ja kudedesse, mis võib põhjustada raskekujulist sisemist verejooksu.</p>	<p>Lindude grippi võib kahtlustada kliiniliste tunnuste ja haigusele viitavate sündmuste põhjal. Diagnoosi kinnitamiseks tuleb teha laboratoorsed uuringud.</p>	<p>Kogu maailmas on kehtestatud järelevalvemeetmed nakkuse tuvastamiseks kodulindudel vastavalt OIE lindude gripi järelevalvestandarditele.</p>
<p>Sigade Aafrika katk on äärmiselt nakkav hemorraagiline haigus, mis esineb sigadel, tüügassigadel ning Euroopa ja Ameerika metssigadel. Kõik vanuserühmad on haigusele ühtviisi vastuvõtlikud. Viiruse suure virulentsusega vormide puhul on sigade Aafrika katkule iseloomulik suur palavik, isupuudus, naha ja siseelundite verejooks ning surm keskmiselt 2–10 päeva jooksul. Suremuse määr võib ulatuda 100 protsendini.</p> <p>Sigade Aafrika katk</p>	<p>Tüügassead võivad toimida viiruse loodusliku reservuaarina, ilma et neil haigustunnused avalduksid. Neilt levib viirus edasi pehme toeseaga puukide (<i>Ornithodoros moubata</i>) kaudu. Puugid neelavad viirust verd imedes ja kannavad seda edasi, toitudes vastuvõtlike loomade verest. Viirus levib vastuvõtlikele loomadele ka puukide ja kärbeste allaneelamise ning saastunud ruumide, söiduvahendite, sisseseade ja riiete kaudu.</p>	<p>See, kui tõsised kahjustused on ja kus viiruse virulentsusest. Haiguse ägedaid vorme iseloomustab kõrge palavik ja surm keskmiselt 2–10 päeva jooksul. Suremuse määr võib ulatuda 100 protsendini. Kliinilisteks tunnusteks võivad olla ka isupuudus, depressioon, kõrvade, alakõhu ja jalgade punetus, hingamispuudulikkus, oksendamine, nina ja parasoolle verejooks ning mõnel juhul kõhulahtisus. Puhangu esimese tunnusena võivad loomadel toimuda abordid.</p>	<p>See, kui tõsised kahjustused on ja kus viiruse virulentsusest. Haiguse ägedaid vorme iseloomustab kõrge palavik ja surm keskmiselt 2–10 päeva jooksul. Suremuse määr võib ulatuda 100 protsendini. Kliinilisteks tunnusteks võivad olla ka isupuudus, depressioon, kõrvade, alakõhu ja jalgade punetus, hingamispuudulikkus, oksendamine, nina ja parasoolle verejooks ning mõnel juhul kõhulahtisus. Puhangu esimese tunnusena võivad loomadel toimuda abordid.</p>	<p>Sigade Aafrika katku võib kahtlustada kliiniliste tunnuste põhjal ja diagnoosi kinnitamiseks tuleb teha ettenähtud laboratoorsed uuringud, eelkõige haiguse eristamiseks sigade klassikalisest katkust.</p>	<p>Sigade Aafrika katk ei ole ravitav ning vaktsiin selle vastu puudub. Kõik edukad likvideerimisprogrammid on hõlmanud haiguse kiiret diagnoosimist, nakatunud põllumajandusettevõtte kõigi loomade hukkamist ja kõrvaldamist, põhjalikku puhastamist ja desinfitseerimist, liikumise kontrolli ja järelevalvet.</p>

I lisa

Mis see on?	Kuidas see levib?	Millist ohtu see rahvatervisele avaldab?	Mis on kliinilised tunnused?	Kuidas seda diagnoositakse?	Kuidas saab seda ära hoida või tõrjuda?
<p>Brutselloos on kaarloomade nakkushaigus, mille majanduslik mõju on märkimisväärne. Haigust põhjustavad erinevad <i>Brucella</i> perekonda kuuluvad bakterid, mis nakatavad eelkõige teatud loomaliike. Enamik <i>Brucella</i> liike on aga võimalised nakatama ka teisi loomaliike. Haigusele on vastuvõtlikud veised, sigalased, lambad, kitsed, kaamelid, hobuslased ja koerad. See võib nakatada ka teisi mäletsejalisi, mõningaid mereimetajaid ja inimesi.</p>	<p>Brutselloos levib tavaliselt looma aborti või sünnituse käigus. Nakatunud looma sünnitusvetes leidub suurel määral baktereid. Bakterid võivad säilida mitu kuud väljaspool looma, eriti jahedates ja niisketes tingimustes. Nad võivad nakatada teisi loomi, kes nakatavad baktereid allaneelamise teel. Bakterid võivad levida ka udarasse ja nakatada piima. Brutselloosi esineb ka metsloomadel: sellesse võivad nakatuda uluksead, piisonid, põdrad ja halljänesead. Metsloomade toimumine haiguse reservuaarina raskendab selle likvideerimist.</p>	<p>Brutselloos on zoonoos, mis on inimesele äärmiselt nakkav, põhjustades haigust, mida sageli nimetatakse korrapärase palaviku, päratuks ehk malta palavikuks. Inimestel on haigussümptomiteks vahelduv või ebakorrapärane palavik, peavalu, nõrkus, tugev higistamine, külmavärinad, kaalulangus ja üldine valuikkus. Esineda võib siseelundite (nt maksa ja põrna) põletikku. Haiguse nakatumise oht on veterinaararstidel, põllumajandustootjatel ja tapamajade töötajatel, kuna nad puutuvad kokku nakatunud loomade ning aborteerunud loodete või platsentadega. Inimesed võivad haigusse nakatuda ka nakatunud loomade pastöriseerimata piima tarbides.</p>	<p>Tavaliselt kulgeb haigus kergelt ja nakatunud loomal esineb vähe haigustunnuseid, kuni toimub abort. Isasloomadel võib esineda munandite turset ja mõningatel juhtudel võivad bakterid levida liigestesse, põhjustades artriiti. Brutselloos on tõsine haigus, kuna see halvendab paljunemist, mida põhjustavad abortid, viljatatus, platsenta retentsioon, surmutsünd ja nõrkade järglaste sünnid. See tekitab suurt majanduslikku kahju piimatootjatele ning lamba-, kitse- ja seakasvatajatele.</p>	<p>Haigust võib kahtlustada kliiniliste tunnuste põhjal, nagu abortid, kuid diagnoosi kinnitamiseks tuleb teha seroloogilised testid ja seejärel ettenähtud laboratoorsed uuringud, et bakterid isoleerida ja kindlaks teha.</p>	<p>Soeluuringuteks võib kasutada nii seroloogilisi teste kui ka piimateste, nagu ringtest, ja neil meetmel on haiguse likvideerimise kampaaniates oluline roll. Samuti kontrollitakse loomi individuaalselt, seda nii kaubanduse kui ka haigustõrje eesmärkidel.</p>

Brutselloos

I lisa

Mis see on?	Kuidas see levib?	Millist ohtu see rahvatervisele avaldab?	Mis on kliinilised tunnused?	Kuidas seda diagnoositakse?	Kuidas saab seda ära hoida või tõrjuda?
<p>Lammaste katarraalne palavik on mittenakkav viirushaigus, mis esineb mäletsejalistel kodu- ja metsloomadel (peamiselt lammastel, aga ka veistel, kitsedel, pühvilitel, antiloopeidel, hirvedel, põtradel ja kaamelitel) ja mida kannavad edasi putukad, peamiselt <i>Calliphoridae</i> perekonda kuuluvad habesääsed. Haigust põhjustav viirus kuulub <i>Reoviridae</i> sugukonda. Kindlaks on tehtud 24 serotüüpi ja iga tüve võime haigusi tekitada on erinev. Väga vastuvõtlike lammaste puhul võib suremus olla kuni 100%.</p>	<p>Loomade vahel kannavad viirust edasi putuksirujutajad, kes nakatuvad viirusesse, imedes nakatunud loomade verd. Ilma siirujutaja ei saa haigus loomalt loomale üle kanduda.</p>	<p>Lammaste katarraalne palavik ei kujuta ohtu inimeste tervisele.</p>	<p>Nakatunud lammaste kliinilisteks tunnusteks võivad olla palavik, suu ja nina limaskestast veritus ja haavandid, äge kõhulahtisus, oksendamine, kopsupõletik, tsianoosi tagajärjel tursunud, nn sinine keel (harva), tiinetele uttedel võib toimuda abort.</p>	<p>Lammaste katarraalset palavikku võib kahtlustada tüüpiliste kliiniliste tunnuste põhjal ja putuksirujutajate olemasolu korral, eriti piirkondades, kus haigus on endemiline. Diagnoosi kinnitamiseks tuleb teha laboratoorsed uuringud.</p>	<p>Endeemilistes piirkondades kontrollitakse järelevalveprogrammide raames aktiivselt sentinellkarjade loomi viiruse olemasolu kindlakstegemiseks. Vaktsineerimine on kõige efektiivsem ja praktilisem moodus haigusest tingitud kahjude vähendamiseks ja viiruse nakatunud loomalt putuksirujutajale ülekandmise tsükli potentsiaalset katkestamiseks. Oluline on kasutada vaktsiini, mis on välja töötatud kaitse andmiseks viiruse konkreetse tüve (või tüvede) vastu teatud piirkonnas.</p>
<p>Veiste tuberkuloos on krooniline loomahaigus, mida põhjustab bakter <i>Mycobacterium bovis</i>, mis on lähedalt seotud inimeste ja lindude tuberkuloosi põhjustavate bakteritega. Haigus võib esineda peaaegu kõigil imetajaliikidel, põhjustades üldist halba enesetunnet, kõha ja lõpuks surma.</p>	<p>Haigus on nakkav ja see levib kokkupuutel nakatunud kodu- ja metsloomadega. Tavaliselt nakatatakse, hingates sisse kopsudest välja köhitatud nakkust sisaldavaid piisku. Vasikad ja inimesed võivad nakatuda ka nakatunud lehma toorpiima juues.</p>	<p>Inimesed võivad nakatuda nii nakatunud lehma toorpiima juues kui ka nakkust sisaldavaid piisku sisse hingates. Mõningates riikides on hinnanguliselt kuni 10 protsenti inimeste tuberkuloosist põhjustatud veiste tuberkuloosist.</p>	<p>Tuberkuloos kulgeb tavaliselt aeglaselt ja sümptomite tekkeks kulub kuid või aastaid. Tüüpilisteks kliinilisteks tunnusteks on nõrkus, isupuudus, kaalukaotus, kõikuv palavik, vahelduv raiuv kõha, kõhulahatus ja suurenenud lümfisõlmed.</p>	<p>Tuberkuloosi kindlakstegemise standardmeetod on tuberkuliiniproov. Selle käigus süstitakse nahasse väike kogus antigeeni ja mõõdetakse immuunreaktsiooni. Diagnoosi kinnitamiseks tuleb baktereid laboris kasvatada, mis võtab aega vähemalt kaheksa nädalat.</p>	<p>Tuberkuloosi tavaline tõrjemeede on loomade kontroll ja hukkamine. Haigusjuhtude vähendamisel ja liikideerimisega on väga edukaks osutunud haiguse likvideerimisprogrammid, mis hõlmavad tapajärgset liha kontrollimist, tihedat järelevalvet, sh põllumajandusettevõtete külastamist kohapeal, veiste süstemaatilist individuaalset kontrollimist, nakatunud ja mittekontaktloomadete eemaldamist ning liikumise kontrolli. Nakatunud loomade piima pastöriseerimine temperatuuril, mis on bakterite hävitamiseks piisav, on tõestanud haiguse levimist inimeste seas.</p>

Lammaste katarraalne palavik

Veiste tuberkuloos

I lisa

Mis see on?	Kuidas see levib?	Millist ohtu see rahvatervisele avaldab?	Mis on kliinilised tunnused?	Kuidas seda diagnoositakse?	Kuidas saab seda ära hoida või tõrjuda?
<p>Veiste spongioosne entsefalopaatia on veiste närvisüsteemi progresseeruv, surmaga lõppev haigus. Haiguse peiteaeg on pikk, 4–5 aastat, ning ravi ega vaktsiimi selle vastu ei ole. Veiste spongioosne entsefalopaatia kuulub transmissiivsete spongioosete entsefalopaatiate rühma. Sellesse rühma kuuluvad veel lammasstel esinev skreipi, hirvedel ja põtradel esinev krooniine kurnatustõbi ja inimestel esinev Creutzfeldt-Jakobi tõbi. Veiste spongiooset entsefalopaatiat, nagu ka teisi transmissiivseid spongioosseid entsefalopaatiaid, iseloomustab ebahariliku nakkusliku valgusakese ehk priooni esinemine närvikoos. Sellest põhjustatud aju kääsnja degenererumise tagajärjeks on tõsised neuroloogilised tunnused ja sümptomid, mis lõpevad surmaga.</p>	<p>Teadlaste hinnangul põhjustab haiguse levikut veiste seas nende söötmise nakatunud veistest või lammastest valmistatud söödaga. Prioonid on resistentsed tavapäraste inaktiveerimisprotsesside suhtes, nagu kuumutamine, mis tähendab, et nad ei pruugi jäätmekäitlusprotsessis täielikult hävida.</p>	<p>On viiteid sellele, et haiguse inimestel esinev variant, Creutzfeldt-Jakobi tõbi, võib olla põhjustatud selliste veiselihatoodete tarbimisest, mis on saastunud nakatunud närvikoest, või kokkupuutumisest selliste meditsiiniseadmetega, mis on toodetud nakatunud loomset päritolu kudetest. Piima ja piimatooteid peetakse ohutuks.</p>	<p>Et looma priooni nakatumisest kuni kliiniliste tunnuste avaldumiseni kulub tavaliselt neli kuni viis aastat, leitakse veiste spongioosse entsefalopaatia kliinilised tunnused täiskasvanud loomadel. Sümptomid võivad kesta kaks kuni kuus kuud, enne kui loom sureb.</p>	<p>Veiste spongiooset entsefalopaatiat võib kahtlustada kliiniliste tunnuste põhjal. Diagnoosi saab kinnitada üksnes ajukudede mikroskoopilise uuringuga.</p>	<p>Kliinilise neuroloogilise haiguse juhtude aktiivne seire; veiste spongioosse entsefalopaatia leidudest teatamise läbipaistvus; ohutusmeetmed elusate mäletsejaliste ja nende toodete importimisel kooskõlas OIE maismaaloomade tervise koodeksiga; määratletud riskiteguriga materjali (aju, selgroog) eemaldamine tapmise käigus ja rümpade töötlemine; määratletud riskiteguriga materjali loomasöödas kasutamise keeld, tänu millele kõrvaldatakse potentsiaalselt saastunud materjal toiduahelast; kõigi saastunud söödaga kokku puutunud haigusekahtlusega ja sellele vastuvõtlike loomade huumaanne hävitamine; rümpade ja kõigi loomsete toodete nõuetekohane kõrvaldamine; loomade identifitseerimine haigusekahtlusega loomade efektiivseks seireks ja kindlakstegemiseks.</p>

Veiste spongioosne entsefalopaatia

I lisa

Mis see on?	Kuidas see levib?	Millist ohtu see rahvatervisele avaldab?	Mis on kliinilised tunnused?	Kuidas seda diagnoositakse?	Kuidas saab seda ära hoida või tõrjuda?
<p>Sigade klassikaline katk on kodu- ja metssigade nakkuslik viirushaigus. Haiguse tekitajaks on sugukonna <i>Flaviviridae</i> perekonda <i>Pestivirus</i> kuuluv viirus, mis on lähedalt seotud veiste viirusdiaröad ja lamaste border-haigust põhjustavate viirustega. Viirusel on ainult üks serotüüp (CSFV).</p>	<p>Haiguse kõige sagedasem ülekandumise viis on otsekontakt tervete ja viirusesse nakatunud sigade vahel. Viirust antakse edasi sülje, ninaeritiste, uriini ja väljaheidete kaudu. Haigus võib levida ka kokkupuutes saastunud söiduvahendite, kirjutusvahendite, sööda ja riietega. Loomadel, kes on haiguse kroonilised kandjad (püsivalt nakatunud), ei pruugi kliinilised tunnused avalduda, kuid nad võivad viirust oma väljaheidetega edasi anda. Nakatunud emiste põrsad võivad nakatuda emakas ja viirust mitme kuu jooksul levitada. On tõestatud, et Euroopa mõningates piirkondades võib haiguse levikus teatud rolli mängida metssigade populatsioon.</p>	<p>Inimesi viirus ei ohusta. Sigalased on ainus teadaolevalt haigusele vastuvõtlik liik.</p>	<p>Haiguse ägedas vormis esineb kõigi vanuserühmade loomadel palavik, haigete loomade koobarasse kogunemine, isutus, loidus, nõrkus, silmapõletik, kõhukinnisusele järgnev kõhulahtisus ja vaaruv kõnnak. Mitu päeva pärast kliiniliste tunnuste avaldumist võivad kõrvaldele, kõhule ja jäsemete sisekülgedele tekkida punased laigud. Haiguse ägeda kulu korral sureb loom 1–2 nädala jooksul. Raskest vormis on haigus väga sarnane sigade Aafrika katkuga.</p>	<p>Kuna kliinilised tunnused ei ole omased üksnes sigade klassikalisele katkule ja on väga varieeruvad, tuleb antikehade või viiruse enda tuvastamiseks teha laboratoorsed uuringud.</p>	<p>Sigade klassikalist katku ei ravita. Piirkondades, kus haigus on endemaaline, võib vaktseerimine selle levikut tõkestada. Kui haigus on kontrolli alla saadud, lõpetatakse vaktseerimine ning jätkatakse seiret. Taudivabades piirkondades rakendatakse tõrjepoliitikat, mis näeb ette haiguse varajast avastamist, liikumise kontrolli, rümpade nõuetekohast kõrvaldamist, ning puhanstamist ja desinfitseerimist. Selle poliitika abil on sigade klassikaline katk Põhja-Ameerikas ja suures osas Lääne-Euroopast ilkvideeritud.</p>

**Sigade
Klassikaline
katk**

Mis see on?	Kuidas see levib?	Millist ohtu see rahvatervisele avaldab?	Mis on kliinilised tunnused?	Kuidas seda diagnoositakse?	Kuidas saab seda ära hoida või tõrjuda?
<p>Marutaud on viirushaigus, mis kahjustab piisoojaste loomade, sh inimeste kesknärvisüsteemi. Haigusel on pikk peiteaeg (kuus kuud) ja pärast nakatumist võib sümptomite ilmnemise- ni kuluda mitu nädalat. Kui sümptomid on äga avaldunud, lõpeb marutaud alati looma surmaga.</p>	<p>Marutaud levib nakatunud looma süljega. Tavaliselt nakatatakse haigestunud looma hammustuse tagajärjel või tema sülje satumisel lahtisele haavale või suu, ninaõõne või silma limaskestale. Dokumenteeritud on ka nakatumist viiruse sissehingamise kaudu, näiteks tihedalt asustatud nahkhiirekoobaste keskkonnas. Viirus jääb tavaliselt mõneks ajaks punkti, mille kaudu ta organismi sisenes, levides sealt närvisüsteemi kaudu aju. Ajuis põlvneb viirus kiiresti, mille tagajärjel avalduvad kliinilised tunnused. Seejärel liigub viirus ajust närvisüsteemi vahendusel süljenäärmetesse. Aeg, mille jooksul avalduvad nakatunud loomal kliinilised tunnused, sõltub viiruse tüvest ja organismi sisnemise kohast. See tõttu on oluline mõista, et nakatunud loom võib enne kliiniliste tunnuste ilmnemist sülje kaudu haigust teistele loomadele või inimestele edasi anda.</p>	<p>Marutaudi peetakse üheks maailma olulisimaks zoonootiliseks haiguseks (haigus, mis esineb peamiselt loomadel, kuid võib esineda ka inimestel). Iga kodu- või metsloomaa hammustust tuleb uurida. Marutaudis metsloomad kaotavad oma tavalise inimpelguse, mis suurendab nendega kokkupuutumise riski. Loomadel avaldunud kliiniliste tunnuste (suurenenud süljevoolus, neelamisraskused) tõttu võivad inimesed tahtmatult riskida nakatumisega, otsides koerte ja kariloomade suu sisemusest võõrkeha või püüdes neile paljaste kätega ravimit manustada. Hammustuse korral tuleb haava kohe vee ja seebiga pesta ning pöörduda arsti poole või traumapunkti.</p>	<p>Marutaudi kliinilised tunnused avalduvad loomadel erinevalt, sõltuvalt sellest, millist mõju viirus ajule avaldab. Tüüpilisteks tunnusteks on käitumise järsk muutus ja progresseeruv halvatus, mis lõpeb surmaga. Mõnel juhul sureb loom kiiresti, ilma nähtavate kliiniliste tunnusteta. Inimeste puhul võivad esimesteks tunnusteks olla palavik või peavalu. Haiguse süvenedes võib esineda peataolek, norutamine, ürmasus, erutus või näo, kõri ja kaela halvatus. Surma põhjustab tavaliselt progresseeruv halvatus.</p>	<p>Haigust võib kahtlustada kliiniliste tunnuste põhjal, kuid diagnoosi kinnitamiseks tuleb teha laboratoorseid uuringuid. Surnud loomalt võetud proov tuleb saata pädevasse laborisse analüüsimiseks.</p>	<p>Riikides, kus haigus on endeemiline, rakendatakse meetmeid vastuvõtlike populatsioonide (metsloomad, hulkuvad loomad ja koduloomad) nakatumise riski vähendamiseks ning puhvri loomiseks nakkusallikaks olevate loomade ja inimeste vahel. Meetmeteks on koduloomade vaktsineerimisprogrammid ja metsloomade marutaudi tõrjeprogrammid, sh vaktsineerimine (kinnipüüdmise-vaktsineerimine-vabaklaskmine või suukaudne vaktsineerimine).</p>

Marutaud

I lisa

Mis see on?	Kuidas see levib?	Millist ohtu see rahvatervisele avaldab?	Mis on kliinilised tunnused?	Kuidas seda diagnoositakse?	Kuidas saab seda ära hoida või tõrjuda?
<p><i>Salmonella</i> on bakter, mis võib põhjustada haigust nimega salmonelloos. <i>Salmonella</i>-t esineb sagedasti tervele lindude ja imetajate siseelundites. Toidus leidub seda kõige sagedamini munades ning toores sea-, kalkuni- ja kanalihhas.</p> <p>Salmonelloos</p>	<p>Inimene võib haigusse nakatuda saastunud toidu kaudu. Toore liha ja muude tooreste toiduainete ohtu käsitlemine, põhjalik töötlemine ja hoolikas toiduhügieen võivad saastunud toidust tingitud riski ära hoida või vähendada.</p>	<p>Salmonelloos on zoonoos, st haigus või nakkus, mis võib inimeste ja loomade vahel otse või kaudselt üle kanduda. Kui nakkus jõuab vereringesse, võib haigus lõppeda surmaga.</p>	<p>Inimestel ilmneb tavaliselt palavik, kõhulahtisus ja kõhukrambid. Lindudel on sümptomiteks muu hulgas turrisuled, janu, tahtmatus liikuda ja vedel kollane väljaheide.</p>	<p>Lindudel võib haigust kahtlustada kliiniliste tunnuste põhjal, kuid diagnoosi kinnitamiseks tuleb teha laboratoorseid uuringuid.</p>	<p>Tänu ELi koordineeritud lähenemisviisile zoonootiliste haigustega tegelemiseks vähenes inimeste salmonelloosi nakatumine ELis viie aastaga (2004–2009) ligi poole võrra. 2003. aastal käivitas EL zoonooside laendatud tõrjeprogrammi, mille üks prioriteete oli salmonelloos. Kõigis ELi liikmesriikides rakendati lindude tõhusat salmonelloositõrje programme. Seati eesmärgid <i>Salmonella</i> vähendamiseks linnukarjades (nt munakanad, broilerid, kalkunid) ja sigadel. Samuti kehtestati piirangud nakatunud karjast pärit toodetega kauplemisele.</p>

Allikad: OIE ja EFSA.

Peamised ülesanded

01

Komisjon (tervise ja toiduohutuse peadirektoraat) vastutab liikmesriikide programmikavandite kooskõlastamise, hindamise ja heakskiitmise ning neile finantstoetuse andmise eest otsese eelarve täitmise korras. Veterinaarmedetmete eest vastutab direktoraat G (veterinaaria ja rahvusvahelised küsimused).

02

Alates 2000. aastast tegutsev rakkerühm annab liikmesriikidele haiguste likvideerimise alal eksperdijuhiseid. See koosneb liikmesriikide ja komisjoni esindajatest ning jaguneb kõiki olulisemaid loomahaigusi katvateks allrühmadeks. Rakkerühm ja selle allrühmad annavad liikmesriikide ekspertidele ja komisjonile võimaluse omavahel parimaid tavasid jagada. Allrühmade koosolekute põhjal esitab rakkerühm konkreetseid soovitusi liikmesriikide programmide parandamiseks. Rakkerühma täiskoosseis koguneb kord aastas.

03

Tervise ja toiduohutuse peadirektoraat haldab loomahaigustest teatamise süsteemi (ADNS) ja koordineerib nakkava loomahaiguse puhangu korral erakorralisi meetmeid. Lisaks haldab tervise ja toiduohutuse peadirektoraat ELi kaubanduse kontrolli- ja ekspertsüsteemi (TRACES), mille kaudu toimub loomade ja teatud loomsete toodete impordist, ekspordist ja ELi-sisese piiriülesest kaubandusest teavitamine ning nende kinnitamine ja järelevalve.

04

ADNS on elektrooniline teavitussüsteem, mille abil registreeritakse ja dokumenteeritakse loomade oluliste nakkushaiguste olukorra arengut. Selle eesmärk on edastada viivitamatult nn hoiatusteateid ja üksikasjalikku teavet loomahaiguste puhangute kohta liikmesriikides ja teistes süsteemiga liitunud riikides. Andmed sisestatakse riigi tasandil. Komisjon kooskõlastab andmed ja edastab igapäevaselt liikmesriikide veterinaarasutustele teavet esmaste ja teiseste haiguskollete kohta. See võimaldab liikmesriikide veterinaarasutustel riske hinnata ja vajalikke meetmeid võtta.

05

Toidu- ja Veterinaaramet on tervise ja toiduohutuse peadirektoraadi direktoraat F. Selle peamine ülesanne on kontrollida ühenduse õigusaktide järgimist, mis puudutab toidu, veterinaar- ja fütoanitaartoodete ohutust ja kvaliteeti. Amet teeb auditeid 28 liikmesriigis ja kolmandates riikides, mis ekspordivad kaupa ELi või soovivad seda teha. See koosneb veterinaarala professionaalidest ning selle kontrolli-/auditiülesanded on osa aasta tööprogrammist, mis koostatakse riskianalüüsi põhjal. Ameti töö hõlmab süsteemide hindamist ja substantiivset testimist. Iga auditi põhjal koostatakse aruanne, mis sisaldab järeldusi ja soovitusi. Auditeeritavatel palutakse esitada tegevuskava kõigi leitud puuduste kõrvaldamiseks. Kava elluviimist jälgitakse ja hinnatakse. Amet avaldab oma auditiaruanded ja kokkuvõtva aastaaruande tervise ja toiduohutuse peadirektoraadi veebisaidil.

06

Liikmesriigid teostavad programmide tegelikku haldamist ja rakendamist asjakohase riikliku asutuse kaudu. Föderaalsete või detsentraliseeritud riikide puhul võib rakendamine olla delegeeritud kohalikule tasandile (nt Suurbritannias krahvkondadele, Saksamaal liidumaadele). Iga liikmesriik esitab komisjonile ühe hüvitamisaotluse ja lõpparuande.

07

Liikmesriigid vastutavad oma programmide juhtimise eest ning komisjoni teavitatakse võetud meetmetest ametlikult aastaaruandes ja väljamaksetaotluses.

08

Alaline taime-, looma-, toidu- ja söödakomitee (PAFF) koosneb ELi liikmesriikide valitsuste esindajatest. Komitee mandaat hõlmab üldiseid loomatervise riske ja kogu toidutarneahelat talust toidulauani. Selle tööd juhib Euroopa Komisjoni esindaja. Komisjon võib meetmete suhtes, mida kavatseb võtta, asjaomase komiteega nõu pidada. Seejärel võib komitee komisjoni töö kohta arvamuse esitada.

09

Euroopa Toiduohutusameti (EFSA) ülesanne on toiduohutuse riske hinnata ja komisjoni neist teavitada. EFSA ei vastuta riskijuhtimise eest. Amet teeb tihedat koostööd siseriiklike ametiasutustega ja annab teaduslikke nõuandeid toiduohutusega seotud küsimustes. Selle teaduslikud nõuanded on oluline riskialase teabe allikas ja keskne element komisjoni riskijuhtimise käsitusviisi väljatöötamisel. Loomahaiguste valdkonnas osaleb EFSA peamiselt haiguste likvideerimist puudutavates teadusuuringutes. Lisaks võib ametilt nõu küsida erakorraliste meetmete kohta tõsise haiguspuhangu ajal.

10

Muud organisatsioonid, nimelt Haiguste Ennetamise ja Tõrje Euroopa Keskus (ECDC), OIE ning ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni (FAO) ja Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) asutatud *Codex Alimentarius'*e komisjon (CAC), hindavad inim- ja loomaterviseiga seotud küsimusi.

Kokkuvõte

VII

Komisjon märgib, et arvutute tõendite kohaselt on veterinaarprogrammid üldiselt kulutõhusad, sest võimaldavad näiteks vältida inimeste nakatumist ja mõnikord ka päästa elusid. Nende programmide eripära tõttu ei ole nende kulutõhususe analüüsimise mudelit kuskil olemas.

Komisjon nõustub, et liigne kompenseerimine võib vähendada liikmesriigi huvi võtta tõhusaid bioturvameetmeid, kuid tema arvates ei ole sellised juhtumid laialdaselt levinud.

Komisjoni kehtestatud maksete vähendamise selgituseks lisab komisjon, et komisjoni määratud rahaliste karistuste määramine kuulub üksnes liikmesriigi pädevusse ja seda tehakse liikmesriigi õigusnormide kohaselt.

VIII

Liikmesriikide programmide paremaks toetamiseks jätkab komisjon olemasolevate IT-vahendite arendamist.

IX

Komisjon kohandab oma lähenemisviisi vastavalt konkreetsele haigusele. Metsloomad on hõlmatud ainult epidemioloogiliselt põhjendatud juhtudel, näiteks lindude gripi, sigade klassikalise ja Aafrika katku ning marutaudi puhul. Komisjon nõustub, et veiste tuberkuloosile tuleb pöörata rohkem tähelepanu ja metsloomade suhtes rakendada sihtmeetmeid, võttes arvesse keskkonda. Näiteks võib tuua mägrapopulatsiooni, mis Ühendkuningriigis on kujunenud probleemiks, kuid mandril mitte; mõnes muus liikmesriigis võib probleemiks kujuneda mõni muu liik, näiteks hirved.

X a)

Komisjon on soovitusel nõus.

X b)

Komisjon on soovitusel nõus.

X c)

Komisjon on nõus tagama, et liikmesriigid hakkaksid vajaduse korral metsloomadega seotud aspekte oma veterinaarprogrammides järjekindlalt arvesse võtma.

X d)

Komisjon on soovitusel nõus.

Sissejuhatus

05

Alates 2007. aastast käsitatakse ELi veterinaarprogramme igakülgse ELi loomatervishoiustrateegia poliitikavahendina.

09

Teatavate loomahaiguste eripära tõttu on nende likvideerimine pikaldane protsess. Veiste tuberkuloos ja veiste brutselloos on enamikus liikmesriikides likvideeritud. Ka nendes liikmesriikides, kus neid haigusi veel esineb, on osa piirkondi juba tunnistanud haigusvabaks. Teatavate loomahaiguste likvideerimine on keeruline, mille tõttu tuleb ELi eelarvest veterinaarprogramme pidevalt toetada.

Audititähelpanekud

27

Alates 2007. aastast käsitatakse ELi veterinaarprogramme igakülgse ELi loomatervishoiustrateegia poliitikavahendina.

41

Komisjon rõhutab, et maailmas ei ole olemas mudeleid nende meetmete kulutõhususe analüüsimiseks. Samuti märgib komisjon, et arvutute tõendite kohaselt on veterinaarprogrammid üldiselt kulutõhusad, sest võimaldavad näiteks vältida inimeste nakatumist ja mõnikord ka päästa elusid.

4. selgitus. Meetmete ebapiisav kontroll või suured kulud

1. Vastavalt komisjoni taotlusele korraldasid Poola ametiasutused 2015. aastal esimese riigi tasandil hanke, mis andis soovitud tulemuse: vaktsiini keskmine hind langes poole võrra.
2. Rumeenia puhul on tegemist näitega sellest, kuidas komisjon avastas nõuete eiramise ja reageeris viivitamatult, jättes programmi kulud hüvitamata. Komisjon palus Rumeenial võtta mitu parandusmeetet. Veendumaks, et Rumeenia ametiasutused on asjakohased meetmed võtnud, auditeeris toidu- ja veterinaaramet (mis on tervise ja toiduohutuse peadirektoraadi direktoraat) Rumeenia 2014. aasta marutaudivastase võitluse programmi. Seejärel võttis Rumeenia komisjoni nõutud parandusmeetmed.

44

Komisjon nõustub, et liikmesriikidelt ei nõuta hüvitissummade arvutamist ühenduse rümpade klassifitseerimisskaalade alusel. See tuleneb sellest, et tabel kajastab ainult kaubanduslikul eesmärgil tapetavaid lihaloomi. Veterinaarprogrammide raames tapetud loomad on sageli aretusloomad või loomad, kes on kaubanduslikul eesmärgil tapmiseks liiga noored. Seetõttu ei saa alati tabelist lähtuda.

Komisjon rõhutab, et vajalikke bioturvameetmeid eiravaid põllumajandustootjaid võivad tabada mitmesugused tagajärjed. Haiguspuhangu korral tuleb sellisel põllumajandustootjal kanda kulusid, mida talle ei hüvitata. Nii näiteks võib kanda majandusliku kahju loomade suhtes kehtestatud liikumispiirangute, loomade tootmise vähenemise, ärimaine kaotuse ning karja uuendamise, puhastamise ja desinfitseerimise kulude tõttu. Need kulud võivad üles kaaluda võimaliku liigse hüvitamise.

45

Komisjon märgib, et turuhinda ja hüvitamisväärtust on raske võrrelda (vt komisjoni vastus punktidele 44). Itaalias on haiguste korral makstava hüvitise määr üksikasjalikult seadusega reguleeritud¹.

Lisaks ei kajasta kontrollikoja osutatud põllumajandusturgude statistika tervete elusloomade turuhinda, vaid lambaliha turuhinda.

Komisjoni teostatud Itaalia veterinaarprogrammide finantsauditite aruannetes on esitatud järeldus, et hüvitise määrad olid kooskõlas ettenähtud hüvitamisväärtusega.

46

Toidu- ja Veterinaaramet auditeeris Ühendkuningriigi tuberkuloosi likvideerimisprogrammi² ja leidis, et Walesis on Walesi tuberkuloosimäärusega ettenähtud hüvitis seostatud hea põllumajandustava järgimise, sealhulgas bioohutusmeetmete võtmisega.

47

Komisjoni arvates on ta võtnud vajalikud meetmed riiklikus programmis leitud puuduste kõrvaldamiseks. Komisjoni kohaldatud rahaliste karistuste määramine kuulub üksnes liikmesriigi pädevusse ja seda tehakse liikmesriigi õigusnormide kohaselt.

51

Komisjon nõustub ning kavatseb koos liikmesriikidega näitajad läbi vaadata ja välja selgitada, milliseid uusi näitajaid tuleks kasutada programmide elluviimise hindamiseks. Ms puudutab kulutasuvust, siis uurib komisjon koos liikmesriikidega võimalusi määrata kindlaks veterinaarprogrammide kulutasuvuse hindamiseks sobivad näitajad.

55

Komisjon osutab oma Itaalia veterinaarprogrammide finantsauditite järeldustele, mille kohaselt Itaalias makstud hüvitis oli õiguspärane ning tema soovitus hüvituse määrade kohta on arvesse võetud (vt ka komisjoni vastused punktidele 44 ja 45). Selle kohta, et hüvitised ja likvideerimise aeglus Itaalias oleksid omavahel seotud, puuduvad tõendid.

57

Komisjonil on olemas haiguste jälgimise, seire ja tõrje strateegia, milles on arvestatud iga haiguse eripärasid. Metsloomad on hõlmatud ainult epidemioloogiliselt põhjendatud juhtudel, näiteks lindude gripi, sigade klassikalise ja Aafrika katku ning marutaudi puhul. Komisjon nõustub, et veiste tuberkuloosile tuleb pöörata rohkem tähelepanu ja metsloomade suhtes võtta sihtmeetmeid, võttes arvesse keskkonda. Näiteks võib tuua mägrapopulatsiooni, mis Ühendkuningriigis on kujunenud probleemiks, kuid mandril mitte; mõnes muus liikmesriigis võib probleemiks kujuneda mõni muu liik, näiteks hirved.

1 Viide: 28. mai 1981. aasta seadus nr 296 e artikkel 6 (viimati muudetud 11. augusti 2015. aasta määrusega).

2 Tervise ja toiduohutuse peadirektoraadi toidu- ja veterinaarameti auditiaruanne „United Kingdom 2011-6057“, http://ec.europa.eu/food/fvo/audit_reports/index.cfm

Komisjoni ühine vastus punktidele 59 ja 60

Komisjon rõhutab, et vaktsiini- ja antigeenipank on loodud juba kahe haiguse, suu- ja sõrataudi ning sigade katku jaoks. Selleks et välja selgitada kõige tõenäolisemalt Euroopas levivad tüved, teostati riskianalüüs, ning nimetatud pangad loodi vastavalt selle tulemustele.

Järeldused ja soovitused

66

Nende programmide kulutõhususe analüüsimise mudelit ei ole kuskil olemas, kuid komisjon märgib, et arvutute tõendite kohaselt on veterinaarprogrammid üldiselt kulutõhusad, sest võimaldavad näiteks vältida inimeste nakatumist ja mõnikord ka päästa elusid.

67

Komisjon nõustub, et liigne kompenseerimine võib vähendada liikmesriigi huvi võtta tõhusaid bioturvameetmeid, kuid tema arvates ei ole sellised juhtumid laialdaselt levinud. Komisjon on seisukohal, et ta on võtnud vajalikke meetmeid riiklikus programmis leitud puuduste kõrvaldamiseks. Komisjoni kohaldatud rahaliste karistuste määramine kuulub üksnes liikmesriigi pädevusse ja seda tehakse liikmesriigi õigusnormide kohaselt.

69

Komisjon rõhutab, et teave oli kättesaadav enne komisjoni teostatud hindamise lõppu, sest kolm asjaomast liikmesriiki esitasid puuduva teabe, kui komisjon seda taotles. Kuna see küsimus puudutab vaid kolme liikmesriiki 24st, peab komisjon seda üksikjuhtumiks.

70

Teatavate loomahaiguste eripära tõttu on nende likvideerimine pikaldane protsess. Tuberkuloosi ja brutselloosi puhul on see tavaline.

71

Komisjonil on olemas haiguste jälgimise, seire ja tõrje strateegia, milles on arvestatud iga haiguse eripärasid. Metsloomad on hõlmatud ainult epidemioloogiliselt põhjendatud juhtudel, näiteks lindude gripi, sigade klassikalise ja Aafrika katku ning marutaudi puhul. Komisjon nõustub, et veiste tuberkuloosile tuleb pöörata rohkem tähelepanu ja metsloomade suhtes rakendada sihtmeetmeid, võttes arvesse keskkonda. Näiteks võib tuua mägrapopulatsiooni, mis Ühendkuningriigis on kujunenud probleemiks, kuid mandril mitte; mõnes muus liikmesriigis võib probleemiks kujuneda mõni muu liik, näiteks hirved.

72

Komisjon rõhutab, et vaktsiini- ja antigeenipank on loodud juba kahe haiguse, suu- ja sõrataudi ning sigade katku jaoks. Selleks et välja selgitada kõige tõenäolisemalt Euroopas levivad tüved, teostati riskianalüüs, ning nimetatud pangad loodi vastavalt selle tulemustele.

Soovitused

- a) Komisjon on soovitusel nõus.
- b) Komisjon on soovitusel nõus.
- c) Komisjon on nõus tagama, et liikmesriigid hakkaksid vajaduse korral metsloomadega seotud aspekte oma veterinaarprogrammides järjekindlalt arvesse võtma.
- d) Komisjon on soovitusel nõus.

KUST SAAB ELi VÄLJAANDEID?

Tasuta väljaanded:

- üksikeksemplarid:
EU Bookshopi kaudu (<http://bookshop.europa.eu>);
- rohkem eksemplare ning plakatid ja kaardid:
Euroopa Liidu esindustest (http://ec.europa.eu/represent_et.htm),
delegatsioonidest väljaspool ELi (http://eeas.europa.eu/delegations/index_et.htm),
kasutades Europe Direct'i teenistust (http://europa.eu/europedirect/index_et.htm)
või helistades infotelefonile 00 800 6 7 8 9 10 11 (kõikjalt EList helistades tasuta) (*).

(*) Antav teave on tasuta nagu ka enamik kõnesid (v.a mõne operaatori, hotelli ja telefonikabiini puhul).

Tasulised väljaanded:

- EU Bookshopi kaudu (<http://bookshop.europa.eu>).

Loomahaigused võivad kiiresti levida, tuues kaasa suuri majanduslikke kulusid ning ohustades nii looma- kui ka rahvatervist. EL rakendab aktiivset loomatervise poliitikat ning rahastab liikmesriikide programme teatud loomahaiguste likvideerimiseks, tõrjeks ja seireks. Kontrollikoda uuris kõnealuseid programme ja tegi järelduse, et komisjoni lähenemisviis ja liikmesriikide programmid olid üldjuhul tõhusad. Haiguste likvideerimisel on tehtud suuri edusamme, kuid see on keeruline protsess ja võib kesta palju aastaid. Mitmes valdkonnas tuleb võtta parandusmeetmeid. Kontrollikoda esitab komisjonile mitu soovitusi, mis puudutavad epidemioloogilise teabe vahetamist liikmesriikide vahel, veterinaarkontrolli ja kulutõhususe hindamiseks kasutatavaid näitajaid, metsloomahaiguste käsitlemist ja vaktsiinide kättesaadavust.

EUROOPA
KONTROLLIKODA

Väljaannete talitus